

Auteur: Lisanne van Spanje

Studentnummer: 2056747

Opleiding: HBO – Rechten

Afstudeerorganisatie: Settlement

Afstudeermentor: De heer E.J. Baijens

Eerste afstudeerdocent:

Mevrouw M.R.M. Brugman

Tweede afstudeerdocent:

Mevrouw E.C. Spijksma

Gorinchem, 29 mei 2017

Digitaal uit elkaar?

Een praktijkgericht juridisch onderzoek naar de online scheiding in het huidige digitale tijdperk en de mogelijke (juridische) risico's die hieruit voortvloeien.

Auteur:	Lisanne van Spanje
Functie auteur:	Onderzoekster in het kader van afstuderen
Studentnummer:	2056747
Opleiding:	HBO-Rechten
Locatie:	Tilburg
Afstudeerperiode:	09-02-2017 tot en met 12-05-2017
Classificatie:	Openbaar
Naam afstudeermentor:	De heer E.J. Baijens
Afstudeerorganisatie:	Settlement B.V.
Naam eerste afstudeerdocent:	Mevrouw M.R.M. Brugman
Naam tweede afstudeerdocent:	Mevrouw E.C. Spijksma

Gorinchem, 29 mei 2017

Voorwoord

Dit praktijkgericht juridisch onderzoek is verricht bij Settlement te Gorinchem. Het onderzoek is gericht op de online scheiding en de mogelijke (juridische) risico's die hieruit voortvloeien. Deze scriptie is geschreven in het kader van de afstudeerperiode van de opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys, in opdracht van Settlement B.V.

Ik had deze scriptie niet op een goede wijze tot stand kunnen brengen zonder de hulp van de mensen in mijn omgeving. Ik wil mijn afstudeermentor de heer Baijens hartelijk danken voor zijn begeleiding en feedback tijdens mijn afstuderen. Tevens wil ik mijn collega's bedanken voor de prettige samenwerking.

Daarnaast wil ik een woord van dank richten aan de personen die ik heb mogen interviewen tijdens mijn afstudeerperiode. Mevrouw Van den Berg, mevrouw Van Aarle, de heer Drenth, de heer Van der Veer, de heer Ray en de heer Jansen. Ik wil hen allemaal hartelijk bedanken voor de medewerking en de tijd die ze aan de interviews hebben besteed.

Tot slot wil ik ook mijn afstudeerdocenten mevrouw Brugman en mevrouw Spijsma bedanken voor hun fijne begeleiding en leerzame feedback.

Ik wens u veel leesplezier.

Lisanne van Spanje

Gorinchem, 29 mei 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting

Lijst van afkortingen

Hoofdstuk 1

Paragraaf 1.1 – Aanleiding van het probleem	1
Paragraaf 1.2 – Belanghebbenden	1
Paragraaf 1.3 – Doelstelling	2
Paragraaf 1.4 – Centrale vraag	2
Paragraaf 1.5 – Onderzoekseenheid	2
Paragraaf 1.6 – Leeswijzer	4

Hoofdstuk 2

Paragraaf 2.1 – Het huwelijk/geregistreerd partnerschap	5
Paragraaf 2.2 – Ontbinding van het huwelijk	5
Paragraaf 2.3 – Ongehuwde samenwoners	6
Paragraaf 2.4 – Mediation	6
Paragraaf 2.5 – Duurzame ontwrichting	7
Paragraaf 2.6 – Minderjarige kinderen/convenant	9
Paragraaf 2.7 – Voorlopige voorzieningen/nevenvoorzieningen	10
Paragraaf 2.8 – Subsidie/kosten	10
Paragraaf 2.9 – Akte van berusting	11
Paragraaf 2.10 – Deelconclusie	11

Hoofdstuk 3

Paragraaf 3.1 – Online scheiden	13
Paragraaf 3.2 – Werkwijze en pakketten	13
Paragraaf 3.3 – Subsidie	17
Paragraaf 3.4 – Wat vindt de cliënt van de online scheiding?	18
Paragraaf 3.5 – Deelconclusie	19

Hoofdstuk 4

Paragraaf 4.1 – Verschillen en overeenkomsten	20
Paragraaf 4.2 – Digitalisering	23
Paragraaf 4.3 – Rapport	24
Paragraaf 4.4 – Deelconclusie	25

Hoofdstuk 5

Paragraaf 5.1 – Emotioneel onvoldoende ondersteuning	26
Paragraaf 5.2 – (Te) snel beslissen	26
Paragraaf 5.3 – Voldoende duidelijkheid?	27
Paragraaf 5.4 – Zaken terug draaien	28
Paragraaf 5.5 – Extra kosten	28
Paragraaf 5.6 – Juridisch niet correct	28
Paragraaf 5.7 – Mening onderzoekster	29
Paragraaf 5.8 – Deelconclusie	29

Hoofdstuk 6

Paragraaf 6.1 – Scheidingsspecialist/mediator	30
Paragraaf 6.2 – Aansprakelijkheidsverzekering	31
Paragraaf 6.3 – Akte van berusting	32
Paragraaf 6.4 – Duidelijke voorlichting	33

Paragraaf 6.5 – Aansprakelijkheid/zorgplicht advocaat	33
Paragraaf 6.6 – Deelconclusie	34

Hoofdstuk 7

Paragraaf 7.1 – Conclusies	35
Paragraaf 7.2 - Aanbevelingen	38

Literatuurlijst	41
------------------------	----

Bijlagen

Bijlage 1	Interview mr. Van Aarle
Bijlage 2	Interview mr. Van den Berg
Bijlage 3	Interview de heer Jansen
Bijlage 4	Interview mr. Ray
Bijlage 5	Interview mr. Van Drenth
Bijlage 6	Interview geanonimiseerd
Bijlage 7	Enquête

Samenvatting

De opkomende digitalisering zorgt voor een eenvoudige en efficiënte manier van werken en leven. De digitalisering brengt ook met zich mee dat de (echt)scheiding op een andere wijze zal gaan verlopen dan dat men tot op heden gewend is geweest. Tegenwoordig kan namelijk online gescheiden worden. Digitaal uit elkaar, het is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Settlement heeft als opdrachtgever onderzoekster de opdracht gegeven om te bezien waar mogelijke risico's uit voortvloeien als het gaat om online scheiden.

De centrale vraag luidt als volgt:

“Welke aanbevelingen kunnen aan Settlement worden gedaan met betrekking tot de eventuele juridische risico's die het online scheidingsplatform met zich meebrengt, gelet op de relevante wet- en regelgeving?”

In hoofdstuk twee van het onderzoek wordt bekeken hoe de wettelijke procedure inzake (echt)scheiding verloopt. Hieruit vloeit voort dat de procedure inzake de wet altijd via een tussenpersoon verloopt – de advocaat/mediator. De advocaat/mediator draagt zorg voor begeleiding tijdens het proces en draagt de zorg voor de documenten die moeten worden opgesteld. Dit geldt zowel voor het eenzijdige als het gezamenlijke verzoek tot (echt)scheiding. Als deze procedure wordt vergeleken met de online procedure, dan komt naar voren dat bij de online procedure tot scheiden de verantwoordelijkheid en inzet bij de cliënt liggen. Bij het online proces kan de cliënt een keuze maken uit drie verschillende pakketten die bijdragen aan het opstarten en voltooien van de scheiding. Afhankelijk van het gekozen pakket moet de cliënt zelf zorg dragen voor het opmaken en verzenden van de benodigde documenten. Het duurste pakket – pakket drie - biedt de cliënt een mediationgesprek aan met de scheidingsspecialist/mediator. Tijdens dit gesprek kunnen cliënten met elkaar eventuele knelpunten doornemen en bekijken of zij met elkaar op één lijn zitten. Een vergelijking tussen de twee procedures geeft aan dat er een aantal overeenkomsten en verschillen zijn tussen de offline en online scheiding. De wettelijke procedure geeft de cliënt namelijk altijd de mogelijkheid tot (mediation)gesprekken en tijdens dit proces hoeft de cliënt niet zelf documenten op te stellen. Daarnaast zijn de duur en prijs van de online scheiding in vergelijking met de offline variant opvallend. Een online scheiding kan voor driehonderd euro per persoon geregeld zijn. Als de offline scheiding wordt ingezet wordt, dan betaald de cliënt – zonder subsidie – het uurtarief van de advocaat/mediator.

Bij een eenvoudige scheiding, waar geen kinderen in het spel zijn en er praktisch geen verdeling meer hoeft te worden gemaakt inzake boedel en financiën, kan de online scheiding een prima alternatief zijn ten opzichte van de wettelijke procedure. In deze zaken zijn partijen het op voorhand al met elkaar eens en weten zij precies wat zij wel en niet willen. Als er vervolgens goede en duidelijke voorlichting wordt gegeven door de scheidingsspecialist, dan verloopt dit online proces op een goede manier. Als het gaat om een complexere zaak, dan moet bezien worden of zonder gesprek(ken) het proces ook op goede wijze kan verlopen. Bij een complexere zaak kan gedacht worden aan minderjarige kinderen, is er een koopwoning te verdelen, is er een boedel te verdelen, zijn er financiële zaken af te wikkelen en moet vaak een alimentatieberekening worden opgemaakt. Indien er dit soort zaken spelen tijdens de scheiding, dan moet bezien worden of cliënten dit volledig zelfstandig kunnen doorlopen. De scheidingsspecialist kan op voorhand al advies verstrekken aan cliënten en hun aanraden om in ieder geval één keer om de tafel te gaan zitten met elkaar. Uiteindelijk kan worden gezegd dat de online scheiding de procedure vereenvoudigd en toegankelijk(er) maakt voor de mensen die het proces moeten doorlopen en dit op een digitale manier willen doen. Het is per zaak verschillend hoeveel tijd en inzet er wordt geleverd van de cliënt. Van belang is een goede verstandhouding tussen partijen en voldoende inzet van de cliënt.

Lijst van afkortingen

BW:	Burgerlijk Wetboek
Hof:	Gerechtshof
KEI:	Programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak
MfN:	Mediatorsfederatie Kwaliteitsregister Nederland
Rv:	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
RvR:	Raad voor Rechtsbijstand
SKM:	Stichting Kwaliteit Mediators
Stm:	Stichting Tuchtrechtspraak Mediators
vFAS:	Vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsmediators

Hoofdstuk 1 – Inleiding

Paragraaf 1.1 - aanleiding van het probleem

Tegenwoordig is steeds meer sprake van “online scheiden”. Online scheiden wordt aangeprezen als een eenvoudige en snelle manier van scheiden. Tijdens dit online proces zou enkel digitaal contact tussen de betrokken partijen bestaan. Maar is deze nieuwe trend wel zo eenvoudig en goedkoop? Online conflicten beslechten wordt steeds gewoner. De online platforms welke worden geleid door scheidingsspecialisten geven ook de mogelijkheid tot online scheiden. Scheidingsspecialisten zijn mediators die gespecialiseerd zijn in de scheiding. De opkomende trend om online te scheiden is relatief nieuw en toch niet meer weg te denken uit onze maatschappij.¹ Settlement krijgt dagelijks aanmeldingen binnen van cliënten die online willen scheiden. Gezien voornoemde aanmeldingen zich dagelijks voordoen, is het voor Settlement van groot belang de (juridische) knelpunten in kaart te brengen. De (echt)scheidingsprocedure - geregeld in boek 1 en boek 10 van het Burgerlijk Wetboek (hierna te noemen: BW) alsmede het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna te noemen: Rv) - moet worden afgewogen tegenover de digitale variant. Dit om voldoende helder te krijgen waar precies de verschillen liggen en of deze verschillen ook consequenties met zich meebrengen. De consequenties die mogelijk voortvloeien uit de afweging tussen de wettelijke procedure en de digitale scheidingsvariant zullen voor Settlement van belang zijn. Settlement kan (mogelijke) consequenties namelijk meenemen in haar werkprocessen alsmede in de voorlichting jegens cliënten.

Aangezien alle stukken digitaal worden toegezonden naar cliënten, en de cliënten tevens alle stukken digitaal weer terug zenden naar de organisatie, kan de vraag rijzen of er voldoende controle is binnen het online proces. Scenario's waarbij zaken niet verlopen zoals gewenst omvatten onder meer wanneer stukken niet juist worden verzonden of stukken wellicht verkeerd worden ingevuld. Bij wie ligt in zo'n geval de verantwoordelijkheid? Deze vraag kan ook gesteld worden als het gaat om de voorlichting binnen het online platform. Wordt voldoende duidelijk aangegeven waar de cliënt op moet letten en wordt ook voldoende informatie verstrekt aan de cliënten? Als een online verbintenis wordt aangegaan met de cliënt, dan vloeit hier een rechtsgevolg uit voort. Indien de gehele procedure digitaal verloopt, verandert het rechtsgevolg dan ook? Het rechtsgevolg dat voortvloeit uit een rechtshandeling - een (online) verbintenis - zijn rechten en plichten die voor beide partijen ontstaan en waarbij iets moet worden gedaan, iets niet moet worden gedaan of iets gedoogd moet worden.² Moet dit rechtsgevolg op dezelfde wijze in acht worden genomen zoals dit ook binnen de wettelijke grenzen van de wet verloopt? Er zijn verschillende organisaties die aangeven het onverantwoord te vinden dat echtparen al chattend hun echtscheiding regelen, omdat bij vrijwel elke echtscheiding complexe juridische, financiële en fiscale vraagstukken spelen.³ Wordt hier in de praktijk ook rekening mee gehouden of worden alle zaken via de online methode afgedaan? In dit onderzoek zal de aansprakelijkheid (het verbintenisrecht) van de opdrachtgever geanalyseerd worden alsmede een gedeelte van het personen en familierecht (de consequenties voor de cliënten).

Paragraaf 1.2 - belanghebbenden

Belanghebbenden zijn de medewerkers van Settlement, de cliënten van Settlement en alle (indirecte) derden die te maken krijgen met het proces van online scheiden. Onder derde partijen worden een advocaat werkzaam in de zaak of een adviseur verstaan.

¹ www.kassa.vara.nl (zoek op *online scheiden*).

² Art. 3:33 BW

³ www.volkskrant.nl (zoek op *online scheiden*).

Paragraaf 1.3 - doelstelling

Er zal een praktijkgericht juridisch onderzoek worden verricht binnen de onderneming van Settlement. Dit onderzoek wordt verricht in de periode van 6 februari 2017 tot en met 12 mei 2017. Op 29 mei 2017 zal een onderzoeksrapport worden verstrekt aan de heer Baijens van Settlement alsmede aan mevrouw Brugman van de Juridische Hogeschool. De inhoud van het onderzoeksrapport is van belang voor de organisatie omdat in dit onderzoeksrapport uiteen is gezet welke gevolgen casu co effecten online scheiden heeft op de huidige wetgeving en met welke zaken Settlement rekening dient te houden. Bijvoorbeeld aansprakelijkheid voor de opdrachtgever en de voorlichting jegens cliënten. In het onderzoeksrapport wordt bekeken waar de (juridische) knelpunten liggen als de huidige wettelijke (echt)scheidingsprocedure wordt vergeleken met de online scheiden variant. Zo wordt bekeken of mogelijk aansprakelijkheid voortvloeit uit beslissingen die tijdens het online scheidingsproces worden gemaakt door medewerkers. Ook wordt bekeken of voldoende wordt voorgelicht op het online platform en hoe überhaupt voldoende informatie moet worden verstrekt aan cliënten. Door al deze zaken onder de loep te nemen, wordt duidelijkheid gecreëerd inzake de knelpunten en kan hier rekening mee worden gehouden door Settlement in haar werkprocessen. Behalve dat de informatie kan worden doorgevoerd in de werkprocessen kan de informatie ook worden gebruikt in voorlichting jegens cliënten van de organisatie. In de conclusies en aanbevelingen zullen alle zaken waar rekening mee gehouden moet worden en - waar wellicht juridische knelpunten ontstaan - uiteen worden gezet zodat duidelijk is voor de organisatie wat zij (wel) en niet moet doen. De doelstelling is specifiek omdat is aangegeven dat de organisatie meer juridische informatie wil verkrijgen inzake online scheiden en op welke wijze onderzoekster dit zal onderzoeken. De doelstelling is meetbaar omdat is aangegeven via welke bronnen en methoden het doel behaald dient te worden. Tevens is de doelstelling acceptabel omdat de organisatie achter de doelstelling en vraagstelling staat en zich kan verenigen met het praktijkgericht juridisch onderzoek. Daarnaast is de doelstelling realistisch omdat het gaat om een haalbare doelstelling waarin rekening wordt gehouden met juridische aspecten alsmede de praktijk. Tot slot is de doelstelling tijdgebonden omdat binnen de afstudeerperiode een praktijkgericht juridisch onderzoek zal plaatsvinden waaruit heldere conclusies en aanbevelingen voortvloeien.

Paragraaf 1.4 - centrale vraag

Welke aanbevelingen kunnen aan Settlement worden gedaan met betrekking tot de eventuele juridische risico's die het online scheidingsplatform met zich meebrengt, gelet op de relevante wet- en regelgeving?

Deelvragen

- 1. Op welke wijze is het huidige (echt)scheidingsproces op dit moment geregeld in de wet?**
- 2. Hoe en waar is online scheiden geregeld?**
- 3. Wat zijn de verschillen en/of overeenkomsten ten opzichte van de procedure inzake (echt)scheiding zoals in de wet geregeld jegens de online scheiding en waartoe leidt de digitalisering van het juridische proces?**
- 4. Welke (juridische) risico's inzake consequenties voor cliënten brengt online scheiden met zich mee?**
- 5. Welke (juridische) risico's inzake aansprakelijkheid brengt online scheiden met zich mee?**

Paragraaf 1.5 - onderzoekseenheid

De *onderzoeksstrategie* zal als eerste onderzoek van het recht worden. Onderzoek van het recht zal worden uitgevoerd door middel van een rechtsbronnen en literatuuronderzoek.⁴ Daarnaast wordt de strategie onderzoek van de praktijk toegepast. Onderzoek van de praktijk wordt uitgevoerd door middel van een casestudy. Middels een casestudy kan een

⁴ Van Schaaijk 2011, p. 91

bepaalde werkwijze en/of fenomeen in zijn geheel bestudeerd worden. De methoden interview en inhoudsanalyse kunnen worden gecombineerd. Dit wordt ook wel triangulatie genoemd. Op deze wijze wordt een volledig beeld gecreëerd van het fenomeen dat bestudeerd dient te worden.

De methoden die gebruikt zullen worden zijn de inhoudsanalyse alsmede het interview. De inhoudsanalyse is de methode waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaand materiaal zoals de wet, verdragen en documenten.⁵ Het interview wordt gebruikt om informatie te verzamelen van personen die meer gegevens kunnen vertrekken omtrent het betreffende onderwerp. Er zal gebruik gemaakt worden van een half gestructureerd interview zodat voldoende inbreng van de geïnterviewde mogelijk is. Tevens zal gebruik gemaakt worden van een vragenlijst met daarin een stukje inbreng van degene waarbij het interview wordt afgenomen.

De bronnen die gebruikt worden tijdens het onderzoek van het recht alsmede het onderzoek van de praktijk zijn rechtsbronnen, literatuur, documenten, personen en media.⁶ Wanneer rechtsbronnen worden gebruikt zal in ieder geval de wet en jurisprudentie worden bedoeld. De wetten die geanalyseerd worden omvatten het BW en Rv. De jurisprudentie die gebruikt wordt loopt uiteen en wordt gezocht op relevantie. Literatuur omvat handboeken en artikelen welke geraadpleegd dienen te worden om een volledig juridisch kader te kunnen vormen. Bijvoorbeeld literatuur van schrijvers als Schutte & Spierdijk. In het boek Juridische Aspecten van Mediation is veel relevante informatie terug te vinden. De documenten die daarnaast geraadpleegd worden zijn dossiers en rapporten. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan workflows en informatie die binnen de organisatie voorhanden is en van belang is om mee te nemen in het onderzoek. De elektronische bron die gebruikt wordt is het internet. Via websites en krantenartikelen kan benodigde informatie opgezocht worden. Hierbij kan gedacht worden aan de websites rechtspraak.nl en jure.nl om de benodigde jurisprudentie te kunnen opzoeken. Bij personen kan gedacht worden aan medewerkers die werkzaam zijn bij Settlement en over de nodige informatie beschikken welke onderzoekster wellicht kan gebruiken binnen haar onderzoeksopdracht. Tevens kunnen personen geraadpleegd worden indien behoefte is aan specifieke informatie die niet direct via literatuur of documenten achterhaald kan worden, bijvoorbeeld door middel van het afnemen van een interview. In de interviews worden in ieder geval betrokken: advocaten werkzaam bij de Vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsmediators (hierna te noemen: vFas) en de personen die gebruik gemaakt hebben van de mogelijkheid om online te scheiden worden via een enquête benaderd. Via deze interviews en enquête kan informatie vergaard worden omtrent knelpunten en juridische consequenties die voortvloeien uit de online scheiding. Tot slot wordt gebruik gemaakt van de media. In de media wordt informatie aan een breed publiek verspreid dat onder meer naar voren komt op internet. De belangrijkste elektronische bron die onder gebracht is binnen de media is het internet.

Verantwoording bronnen en methoden

De bovengenoemde strategieën, bronnen en methoden zijn gekozen omdat deze effectief, efficiënt, betrouwbaar en valide zijn. De methoden inhoudsanalyse en interview zijn voldoende effectief omdat deze gekozen methoden de deelvragen en de centrale vraag op vakkundige wijze beantwoorden. Door middel van deze methoden kunnen voldoende informatie en gegevens worden verzameld die uiteindelijk leiden tot antwoorden op de centrale vraag en deelvragen. Tevens heeft de methode het interview als doel om kennis te verzamelen die niet voorhanden is binnen literatuur of dossiers. Door middel van een half gestructureerd interview kan de geïnterviewde ook een stukje eigen inbreng aan het interview geven. Tevens zijn de gekozen bronnen en methoden betrouwbaar en valide, aangezien de gegevens en uiteindelijke onderzoeksresultaten vakkundig tot stand zullen

⁵ Van Schaaijk 2011, p. 88

⁶ Van Schaaijk 2011, p. 83

komen. De bronnen die gebruikt worden zoals de wet en jurisprudentie zijn bronnen die vanuit de gewoonte als valide en betrouwbaar beschouwd mogen worden. De bronnen en methoden zijn tevens efficiënt, aangezien de bronnen en methoden niet onnodig veel tijd, geld of energie vergen.⁷

Paragraaf 1.6 - leeswijzer

In hoofdstuk één is de inleiding van het onderzoek beschreven en zijn onder andere de probleembeschrijving, centrale vraag, deelvragen en de verantwoording van de bronnen en methoden opgenomen. In hoofdstuk twee van het onderzoeksrapport is het juridisch kader uiteengezet en wordt de (echt)scheidingsprocedure beschreven zoals deze in de wet (en literatuur) geregeld is. In hoofdstuk drie wordt het verloop van de online scheiding doorlopen en wordt bekeken waar en op welke wijze de online scheiding geregeld is. In hoofdstuk vier wordt vervolgens een overzicht geschetst van de overeenkomsten en verschillen tussen de wettelijke (echt)scheidingsprocedure en de online scheiding. Vervolgens worden in hoofdstuk vijf de mogelijke (juridische) risico's die online scheiden met zich meebrengt uiteengezet. Deze risico's zullen zich toespitsen op de cliënt - die de online scheiding aangaat – en zal een stukje personen en familierecht zijn. Hoofdstuk zes richt zich op de mogelijke (juridische) risico's die volgen uit een online scheiding inzake aansprakelijkheid, een stukje verbintenissenrecht. Hoofdstuk zeven bevat tot slot de conclusies en aanbevelingen die voortvloeien uit het onderzoek.

⁷ Van Schaaijk 2011, p. 92

Hoofdstuk 2 – Op welke wijze is het huidige (echt)scheidingsproces op dit moment geregeld in de wet?

In dit hoofdstuk wordt de wettelijke echtscheidingsprocedure besproken. De wettelijke echtscheidingsprocedure is geregeld in boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. De echtscheidingsprocedure kan een eenzijdig verzoek of gezamenlijk verzoek tot echtscheiding omvatten. In dit hoofdstuk zal hoofdzakelijk worden ingegaan op het gezamenlijk verzoek tot echtscheiding dat door de echtgenoten kan worden ingediend. Aangezien het onderzoek zich zal richten op het online scheiden. Aangezien een online scheiding alleen gerealiseerd kan worden door middel van een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding door de echtgenoten, zal het eenzijdig verzoek tot echtscheiding niet behandeld worden.

Paragraaf 2.1 - het huwelijk/geregistreerd partnerschap

Het huwelijk alsmede het geregistreerd partnerschap is in de artikelen 30 tot en met 80g BW geregeld. In deze artikelen staan alle zaken die van belang zijn beschreven omtrent het aangaan van een huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap, alle formaliteiten die in acht genomen dienen te worden alsmede zaken die geregeld dienen te worden. Tevens is beschreven dat de mogelijkheid bestaat om te huwen in gemeenschap van goederen of om bij de notaris huwelijkse voorwaarden respectievelijk partnerschapsvoorwaarden op te laten maken.⁸ Door het opmaken van huwelijkse voorwaarden of partnerschapsvoorwaarden wordt de algemene gemeenschap van goederen voorkomen en kunnen partijen op hun eigen voorwaarden het huwelijk en een geregistreerd partnerschap aangaan.⁹ Het huwelijk en een geregistreerd partnerschap worden in de wet met elkaar gelijk gesteld en dus zijn de rechtsgevolgen voor zowel het huwelijk alsmede het geregistreerd partnerschap hetzelfde. Het enige verschil dat bestaat tussen het huwelijk en het geregistreerd partnerschap is dat een geregistreerd partnerschap onder voorwaarden kan worden ontbonden ten overstaan van een ambtenaar van de burgerlijke stand. Het huwelijk kan enkel en alleen bij de rechtbank, door de rechter, ontbonden worden.¹⁰

Paragraaf 2.2 - ontbinding van het huwelijk

De ontbinding van het huwelijk is geregeld in de artikelen 149 tot en met 166 van boek 1 BW. De scheiding van tafel en bed is vervolgens geregeld in de artikelen 169 tot en met 183 van boek 1 BW. Artikel 149 BW geeft een opsomming met daarin de redenen waardoor een huwelijk of geregistreerd partnerschap kan eindigen. Artikel 149 lid 1 sub c, d en e BW zijn in dit geval relevant. Het huwelijk of geregistreerd partnerschap kan namelijk beëindigd worden door middel van een echtscheiding, een scheiding van tafel en bed of het omzetten van een huwelijk naar een geregistreerd partnerschap. Vervolgens wordt in artikel 150 BW aangegeven dat het huwelijk kan worden beëindigd door een eenzijdig of gemeenschappelijk verzoek door de echtgenoten. Het eenzijdige verzoek wordt ingediend door één der echtgenoten. In het geval van een eenzijdig verzoek zijn echtgenoten het vaak niet met elkaar eens op bepaalde vlakken en wordt er om deze reden een eenzijdig verzoek tot echtscheiding ingediend. Dit eenzijdige verzoek wordt ingediend door een advocaat, die het vervolgens bij de rechtbank indient in de vorm van een verzoekschrift. Bij het eenzijdige verzoek tot echtscheiding worden beide partijen veelal apart vertegenwoordigd door een advocaat. Als beide partijen een aparte advocaat in de arm nemen, dan blijkt op voorhand al dat partijen het niet met elkaar eens worden en de zaak voorleggen aan de advocaat. Indien er sprake is van een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding dienen partijen samen met een advocaat het verzoekschrift in en zal dit verzoek gehonoreerd worden door de rechter. Aangezien het om een gezamenlijk verzoek gaat is op voorhand al duidelijk dat beide partijen het – over de meeste zaken - eens zijn. Daarnaast geven partijen bij een gezamenlijk verzoek over de duurzame ontbinding van het huwelijk. Als een eenzijdig

⁸ Art. 1:114 BW

⁹ Art. 1:93 jo. 94 BW

¹⁰ Vlaardingerbroek e.a. 2014, p. 143

verzoek tot echtscheiding wordt ingediend, dan moet de echtgenoot die het verzoek heeft gedaan binnen veertien dagen na indienen van het verzoekschrift een afschrift van het verzoekschrift betekenen aan de andere echtgenoot.¹¹ De andere echtgenoot kan tegen het verzoekschrift vervolgens een verweerschrift indienen. Als het verzoekschrift wordt ingediend bij de rechtbank, dan moeten in ieder geval vermeldt staan:

1 - de namen van partijen alsmede woonplaats en de naam van de raadsman, 2 - ingeval er minderjarige kinderen zijn moet er een ouderschapsplan aan het verzoekschrift zijn gehecht en 3 - er moet worden opgenomen omtrent welke voorzieningen overeenstemming is bereikt en/of welke voorzieningen door partijen zijn gevraagd.¹² De scheiding van tafel en bed houdt in dat partijen feitelijk niet meer met elkaar samenleven, maar officieel voor de wet niet van elkaar gescheiden zijn. De scheiding van tafel en bed moet wel in het huwelijksgoederenregister van de griffie van de rechtbank worden ingeschreven. Feitelijk lijkt de scheiding van tafel en bed veel op de standaard echtscheiding. De belangrijkste gevolgen zijn namelijk een verdeling van de boedel, het gezamenlijk gezag over de minderjarige kinderen blijft bij beide ouders bestaan en dit dient tevens vastgelegd te worden in een ouderschapsplan. De verdeling van het pensioen geldt ook bij een scheiding van tafel en bed en de verantwoording voor eventueel gemaakte schulden valt weg nadat de scheiding van tafel en bed is ingeschreven.

Paragraaf 2.3 - ongehuwde samenwoners

Partijen die met elkaar samenwonen - en geen samenlevingscontract hebben afgesloten met elkaar - hebben andere rechten en plichten dan partijen die gehuwd zijn geweest of een geregistreerd partnerschap met elkaar zijn aangegaan. Als partijen tijdens de samenleving een samenlevingscontract laten opstellen bij de notaris, dan kunnen de afspraken die in het contract zijn gemaakt worden nagevorderd. Bijvoorbeeld afspraken omtrent de minderjarige kinderen of indien er een koopwoning in het geding is. Is er geen samenlevingscontract opgesteld, dan hebben partijen geen verplichtingen jegens elkaar. Minderjarige kinderen die worden geboren tijdens de samenleving hebben automatisch de moeder uit wie het kind geboren wordt als juridisch ouder. Dit geldt niet voor de andere ouder. Deze ouder zal het kind eerst moeten erkennen alvorens er een familierechtelijke betrekking ontstaat. Daarnaast wordt tijdens de samenleving geen recht opgebouwd om het ouderdomspensioen van elkaar te delen. Wel bestaat het recht op nabestaandenpensioen indien één der partijen komt te overlijden.¹³

Paragraaf 2.4 - mediation

Als partijen er voor kiezen de echtscheiding in gang te zetten, dan kunnen zij er voor kiezen om via een advocaat of mediator te scheiden. De advocaat is altijd degene die de stukken officieel indient bij de rechtbank maar hoeft partijen niet persé te begeleiden tijdens het scheidingsproces.¹⁴ De advocaat kan eveneens een mediator zijn die partijen begeleidt in de zaak. Partijen kunnen er ook voor kiezen om los van de advocaat een mediator in te schakelen om hen te begeleiden in het scheidingsproces. Een mediator voert op een onpartijdige wijze gesprekken met partijen om er voor te zorgen dat partijen zelf tot oplossingen komen. Partijen hebben daarom een inspanningsverplichting en moeten hun best doen om tot een goede oplossing te komen.¹⁵ In geval er minderjarige kinderen aanwezig zijn binnen het huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap, zullen partijen gezamenlijk afspraken moeten maken omtrent de zorg en het welzijn van de kinderen. Dit geldt ook voor financiële zaken of afspraken omtrent een koopwoning en inboedel. De mediator is een onafhankelijk persoon die er voor zorgt dat het proces tot scheiden op een goede wijze verloopt. De mediator begeleidt de gesprekken tussen partijen en zorgt er voor dat partijen zelf op juiste wijze naar oplossingen toe werken. De mediator draagt zelf geen

¹¹ Art. 816 lid 1 Rv

¹² Art. 815 Rv

¹³ www.gl-advocaten.nl (zoek op *ongehuwd*).

¹⁴ Vonk & Zwanenburg 2009, p. 257

¹⁵ Schutte & Spierdijk 2011, p. 63

oplossingen aan en is enkel en alleen de begeleider tijdens het proces en dient zorg te dragen voor voldoende informatie. Een doorsnee mediationproces verloopt in een aantal gesprekken. Afhankelijk van de situatie worden er gesprekken gepland. Er wordt vervolgens door partijen een mediationovereenkomst ondertekend.¹⁶ De mediationovereenkomst is een overeenkomst van opdracht.¹⁷ Deze mediationovereenkomst bevat verschillende belangrijke elementen die cruciaal zijn om de mediation te laten slagen.¹⁸ Punten die in ieder geval worden opgenomen in de mediationovereenkomst zijn:¹⁹

<i>Met het deelnemen aan een Mediation verklaren betrokkenen zich in te zullen spannen om het mediationproces goed en effectief te laten verlopen én dat zij de wil hebben om daardoor tot een oplossing van het geschil te komen.”</i>
<i>Mediation werkt op basis van vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. Het staat elk van de deelnemers én de mediator vrij om de mediation op elk gewenst moment te beëindigen. Beëindiging gebeurt bij voorkeur aan de mediation tafel opdat afgesproken kan worden hoe men verder gaat en wat er gebeurt met hetgeen tijdens de mediation is besproken.</i>
<i>Deelnemers spreken af dat zij gedurende de loop van de mediation afzien van acties die het proces nadelig kunnen beïnvloeden. Dus: opschorten van lopende juridische procedures, stoppen met elkaar bestoken met brieven, e-mails, dagvaardingen et cetera.</i>
<i>De mediator verklaart dat hij neutraal en onpartijdig zal zijn en dat hij geen enkel belang heeft bij de oplossing die cliënten voor hun conflict zullen vinden. Indien een cliënt twijfelt aan de neutraliteit van de mediator, dan moet hij dat meteen bespreekbaar maken.</i>
<i>De taak van de mediator is begeleiding van het communicatie- en onderhandelingsproces tussen cliënten. Deze laatste zijn zélf verantwoordelijk voor de inhoud van de gevonden oplossing.</i>
<i>Er geldt tussen cliënten en de mediator absolute vertrouwelijkheid over hetgeen in het kader van de mediation naar voren komt.</i>
<i>De mediator werkt op basis van een uurtarief. Deelnemers maken een afspraak over de verdeling van de kosten van de mediation.</i>
<i>De oplossing(en) wordt schriftelijk vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst.”²⁰</i>

Vervolgens gaan de gesprekken van start en wordt er zo goed mogelijk naar een passende oplossing toegewerkt. Er kan hierbij gedacht worden aan zaken als verdeling van de boedel alsmede het maken van afspraken omtrent de minderjarige kinderen. Als partijen overeenstemming hebben bereikt omtrent alle van belang zijnde zaken, dan worden deze afspraken vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst.²¹ Deze vaststellingsovereenkomst wordt door beide partijen ondertekend en is bindend voor partijen.²² De afspraken die worden vastgelegd in de vaststellingsovereenkomst zijn tevens in rechte afdwingbaar door partijen.²³ Mocht één der partijen de afspraken niet nakomen zoals zij zijn vastgelegd in de vaststellingsovereenkomst, dan kunnen zij bij de rechter nakoming vorderen. In een uitspraak van de rechtbank Almelo werd bepaald dat afspraken vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst via de rechter kunnen worden afgedwongen.²⁴ Wel is van belang dat de overeengekomen afspraken voldoende worden toegelicht en voldoende duidelijk zijn. Als de afspraken inderdaad voldoende helder en specifiek zijn geformuleerd, dan zijn deze afdwingbaar en dienen partijen deze afspraken na te komen.

¹⁶ Schutte & Spierdijk 2011, p. 60

¹⁷ Art. 7:400 BW

¹⁸ Santing-Wubs 2012, p. 18

¹⁹ www.mediation.nl (zoek op *wat is mediation*).

²⁰ www.mediation.nl (zoek op *wat is mediation*).

²¹ Schutte & Spierdijk 2011, p. 98

²² Art. 7:900 BW

²³ Santing-Wubs 2012, p. 53

²⁴ Rb. Almelo 10 augustus 2012, ECLI:NL:RBALM:2012:BX4578.

Paragraaf 2.5 - duurzame ontwrichting

De reden om de echtscheiding uit te spreken is verankerd in boek 1 van het BW. In dit betreffende artikel staat namelijk:

“Echtscheiding wordt op verzoek van één der echtgenoten uitgesproken, indien het huwelijk duurzaam ontwricht is.”²⁵

Er is sprake van duurzame ontwrichting indien de voortzetting van de samenleving ondraaglijk is geworden en geen uitzicht bestaat op herstel van enigszins behoorlijke echtelijke verhoudingen.²⁶ In het verleden werd (rond de periode van 1971) op andere wijze gekeken naar de ontbinding van het huwelijk. Er waren in deze periode namelijk verschillende redenen mogelijk waardoor een echtscheiding noodzakelijk zou zijn. Deze gronden waren: overspel, curatele op grond van verkwisting, veroordeling tot gevangenisstraf wegens een misdrijf waarvoor vier jaar of meer gevangenisstraf stond of mishandeling.²⁷ Op het moment dat er niet één van deze gronden aanwezig was kon de rechter niet overgaan tot het uitspreken van de echtscheiding. Inmiddels is duurzame ontwrichting de grond waarop het huwelijk ontbonden wordt en hoeft een schuldgrond niet meer bewezen te worden, mits beide echtgenoten dit stellen. De partij die de echtscheiding verzoekt moet stellen dat het huwelijk duurzaam is ontwricht en de partij die de duurzame ontwrichting ontkent moet bewijzen dat er inderdaad sprake is van duurzame ontwrichting. De partij die de duurzame ontwrichting erkent moet vervolgens voldoende motiveren dat de samenleving niet langer dragelijk is. De rechter zal in deze gevallen altijd de duurzame ontwrichting erkennen. Een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting zal de rechter altijd toewijzen, aangezien beide partijen in het verzoekschrift stellen dat er sprake is van duurzame ontwrichting van het huwelijk respectievelijk het geregistreerd partnerschap.

Duurzame ontwrichting erkend door de Hoge Raad

In een uitspraak van de Hoge Raad in 2009 werd duurzame ontwrichting door de vrouw gesteld en door de man ontkent.²⁸ De man stelde dat nadat de vrouw een herseninfarct kreeg zij niet langer in staat was haar wil te bepalen en handelingsonbekwaam zou zijn geworden. Om deze reden wilde de man niet dat het huwelijk zou worden ontbonden. De vrouw stelde hier tegenover dat het huwelijk wel degelijk duurzaam was ontwricht en dat uit onderzoek gebleken was dat zij volledig bekwaam was haar eigen wil te bepalen en zij geen medische aandoeningen over had gehouden aan het herseninfarct. De rechtbank oordeelde dat het huwelijk duurzaam was ontwricht, wat het Gerechtshof vervolgens bevestigde in haar uitspraak. De Hoge Raad oordeelde op gelijknamige wijze als het Gerechtshof en de Rechtbank, gezien ook nu de duurzame ontwrichting van het huwelijk werd aangenomen. Aangezien het in deze zaak ging om een mogelijke stoornis van de geestvermogens van één der partijen dient de rechter zich er voldoende van te vergewissen dat er inderdaad sprake is van een geestelijke stoornis. De wijze waarop de rechter dit onderzoekt, zal geschieden door middel van het aanstellen van een deskundige op het betreffende gebied. Behalve de medische aspecten en de mogelijke geestelijke stoornis van één der partijen zal de rechter ook altijd bekijken hoe de leefsituatie is. Wonen partijen bijvoorbeeld nog wel samen en indien dit niet het geval is, hoelang leven partijen dan al gescheiden? De rechter neemt alle noodzakelijke aspecten van het geval mee in de beoordeling van de zaak.

Duurzame ontwrichting niet erkend door het Gerechtshof

In een uitspraak van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch werd door de rechter de duurzame ontwrichting van het huwelijk niet aangenomen. Deze uitspraak is vrij zeldzaam en brengt

²⁵ Art. 1:151 BW

²⁶ www.uwv.nl (zoek op *duurzame ontwrichting*).

²⁷ www.judex.nl (zoek op *wanneer scheiden*).

²⁸ HR 13 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG6720.

bijzondere omstandigheden met zich mee. De echtscheidingsbeschikking was inmiddels al ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand maar de man was op tijd met het instellen van hoger beroep. In de betreffende zaak werd door de vrouw aangevoerd dat het huwelijk duurzaam ontworcht was. De man ontkende deze stelling en motiveerde ook duidelijk en voldoende waarom hij het niet eens was met de duurzame ontwrichting. Binnen het huwelijk zorgde de man vierentwintig uur voor de vrouw omdat zij leed aan mutiple sclerose. Deze medische aandoening beperkte de vrouw zodanig in haar leefgewoonten dat de man haar diende te verzorgen en zelfs zijn baan had opgegeven voor de zorg van de vrouw. De vrouw stelde dat het huwelijk duurzaam was ontworcht omdat zij simpelweg de gedachte niet kon verdragen dat zij en haar partner al bijna veertig jaar getrouwd zouden zijn. Dit wakkerde bij de vrouw een schrikbeeld aan en om deze reden wilde zij dat de echtscheiding zou worden uitgesproken.

Het Gerechtshof gaf het volgende aan in haar uitspraak:

“Het hof is van oordeel dat de vrouw haar stelling dat sprake is van duurzame ontwrichting van het huwelijk onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt. Haar argument, dat zij niet – zoals haar ouders – formeel veertig jaar getrouwd wenst te zijn, maakt niet dat sprake is van duurzame ontwrichting in haar eigen huwelijk. De vrouw voert verder weliswaar aan dat het huwelijk zich kenmerkt door pieken en dalen, maar stelt tevens dat partijen niet met en niet zonder elkaar kunnen. Daar komt bij dat partijen nog steeds samenwonen, dat de man nog altijd de noodzakelijke verzorging van de vrouw in de thuissituatie volledig – zonder externe hulp – voor zijn rekening neemt en dat de vrouw naar voren heeft gebracht dat zij de huidige situatie, waarin partijen samenwonen en de man de verzorging van de vrouw op zich neemt, na de echtscheiding ongewijzigd wenst te handhaven, waarmee zij in feite de door haar gestelde argumenten ondergraaft.”²⁹

Naar voren komt dat de vrouw onvoldoende duidelijk heeft gemaakt dat het huwelijk duurzaam ontworcht is en daarnaast is de grond die zij naar voren brengt niet terecht om duurzame ontwrichting aan te kunnen nemen. Uiteindelijk heeft het Gerechtshof de beschikking van de rechtbank Breda vernietigd en het verzoek van de vrouw afgewezen.

Indienen verzoekschrift rechtbank en inschrijving

De verzoekschriftprocedure is geregeld in het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vanaf artikel 261 Rv. Het verzoekschrift wordt ingediend bij de bevoegde rechtbank in Nederland en de echtscheiding wordt vervolgens uitgesproken door de rechter. De Nederlandse rechter is bevoegd kennis te nemen van zaken die moeten worden ingeleid met een verzoekschrift ingevolge de wet.³⁰ De rechter van de woonplaats van de verzoekers is bevoegd kennis te nemen van het verzoekschrift.³¹ Vervolgens benoemt de wetgever alle zaken die in het verzoekschrift moeten worden vermeld.³²

Paragraaf 2.6 - minderjarige kinderen/convenant

Indien uit het huwelijk of geregistreerd partnerschap minderjarige kinderen zijn geboren, dan moeten partijen samen zorg dragen voor het opstellen van een ouderschapsplan. Dit ouderschapsplan kan samen met een advocaat of mediator worden opgesteld en dient tezamen met het verzoekschrift bij de rechtbank te worden ingediend. In het ouderschapsplan worden alle zaken opgenomen die van belang zijn voor de ouders en die in het belang zijn voor het kind. Partijen zijn vrij om het ouderschapsplan in te vullen zoals zij dit willen en juist achten. Behoudens de regels die gesteld zijn in de wet mogen partijen zelf bepalen wat zij wel en niet opnemen in het ouderschapsplan.³³ De wet Bevordering

²⁹ Hof Den Bosch 1 mei 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1239.

³⁰ Art. 3 Rv

³¹ Art. 262 sub a Rv

³² Art. 815 Rv

³³ Art 815 Rv

Voorgezet Ouderschap en Zorgvuldige scheiding is in 2009 ingevoerd en heeft er voor gezorgd dat indien een huwelijk respectievelijk een geregistreerd partnerschap of samenwoners met een samenlevingscontract uit elkaar gaan er een ouderschapsplan opgesteld dient te worden. Voornoemde wet omtrent ouderschap en scheiding diende er voor te zorgen dat de leegte die tot dat moment heerste binnen de wetgeving werd opgevuld en er zorgvuldige regels werden gesteld bij kind en echtscheiding. Partijen kunnen er voor kiezen om alle gemaakte afspraken omtrent de ontbinding van de huwelijksgemeenschap vast te leggen in een convenant. In het convenant komen alle zaken te staan welke van belang zijn voor partijen. Het gaat dan om zaken zoals verdeling van de boedel, verdeling van spaargelden, verkoop en/of verdeling van een eventuele koopwoning en andere zaken die spelen bij de echtscheiding. De verkoop van de woning verloopt zowel bij gemeenschap van goederen of huwelijkse voorwaarden op eenzelfde wijze.³⁴ Indien er huwelijkse voorwaarden overeen gekomen zijn door partijen, dan worden deze huwelijkse voorwaarden gehandhaafd en worden overige – niet geregelde - zaken alsnog in het convenant vermeldt. Aangezien het convenant wordt ingediend bij de rechtbank en de rechter de uitspraak doet in de betreffende zaak, zijn de opgenomen regelingen rechterlijk afdwingbaar. Als de scheiding in de zaak wordt uitgesproken en vervolgens wordt ingeschreven in de burgerlijke stand, dan heeft de beschikking een executoriale titel gekregen.³⁵ Middels een executoriale titel kunnen de overeengekomen afspraken bij de rechter worden afgedwongen.

Paragraaf 2.7 - voorlopige voorzieningen/nevenvoorzieningen

Ingevolge de wet kunnen partijen voorlopige voorzieningen verzoeken bij de rechter.³⁶ Deze voorlopige voorzieningen kunnen betrekking hebben op 1 - het gebruik van de echtelijke woning, 2 - gebruik van goederen, 3 - zaken omtrent de minderjarige kinderen, 4 - zaken omtrent zorg en opvoedingstaken en/of omgang met minderjarige kinderen en 5 -bepalingen omtrent het bedrag aan partneralimentatie dat de ene echtgenoot aan de andere echtgenoot verschuldigd is.³⁷ Deze voorzieningen zijn voorlopig en worden toegekend voor de periode dat de echtscheiding nog niet is uitgesproken. Als er bijvoorbeeld noodzaak is tot partneralimentatie bij de ene partij, dan kan dit verzocht worden bij de rechter en wordt dit direct toegewezen zodat er in de periode van de rechtszaak inkomen is. Voorlopige voorzieningen verliezen hun kracht zodra de beschikking van de echtscheiding wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Partijen kunnen tevens nevenvoorzieningen eisen bij de rechter. Het wetboek van Rv geeft aan dat dit mogelijk is indien de scheiding van tafel en bed en/of de echtscheiding is uitgesproken tussen partijen.³⁸ De rechter kan een uitkering tot levensonderhoud toekennen, voorzieningen treffen met betrekking tot de verdeling van de gemeenschap of verrekening bij huwelijkse voorwaarden en voorzieningen inzake het gezag en de verdeling van zorg en opvoedingstaken bij minderjarige kinderen.

Paragraaf 2.8 - subsidie/kosten

De kosten van een echtscheiding lopen uiteen. In het geval van een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding worden er kosten voor een advocaat in rekening gebracht. Daarnaast betalen partijen griffierechten. De kosten voor een advocaat worden per uur in rekening gebracht en kunnen hoog oplopen. De gemiddelde advocaat rekent per uur € 185,00 exclusief btw.³⁹ Indien het inkomen van één of beide partijen niet toereikend is om de advocaatkosten volledig te voldoen, dan kan het zijn dat het recht bestaat op subsidie van de Raad voor Rechtsbijstand (hierna te noemen: RvR). De RvR stelt hier een inkomensgrens aan vast. Als één der partijen boven de gestelde inkomensnorm komt, dan bestaat er geen recht op subsidie en dienen de kosten alsnog volledig voldaan te worden. Ingeval er wel recht bestaat

³⁴ Bijvoet & Kavelaars-Niekoop 2009, p. 84.

³⁵ Art. 430 Rv

³⁶ Art. 821 Rv

³⁷ Art. 822 Rv

³⁸ Art. 827 Rv

³⁹ www.mvdpadvocaten.nl (zoek op *uurtarief*).

op subsidie – ook wel toevoeging genoemd – wordt deze aanvraag gedaan bij de RvR. Uiteindelijk beslist de RvR of er inderdaad een recht op toevoeging bestaat en stelt hierbij ook de eigen bijdrage vast. De eigen bijdrage is altijd verschuldigd en de hoogte hiervan hangt af van het inkomen. Voor een nadere toelichting op toevoeging wordt verwezen naar hoofdstuk drie.

Flitsscheiding

Tussen de jaren 2001 en 2009 kon er in Nederland via een zogenaamde flitsscheiding van elkaar gescheiden worden. Het huwelijk dat tussen partijen was aangegaan kon worden omgezet in een geregistreerd partnerschap. Het geregistreerd partnerschap werd vervolgens ontbonden en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Het gesloten geregistreerd partnerschap kon zonder tussenkomst van de rechter worden ontbonden ten overstaan van een notaris of de ambtenaar van de burgerlijke stand. Omdat de wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige echtscheiding werd ingevoerd, is de flitsscheiding veranderd. Deze wet moest er namelijk voor zorgen dat indien er minderjarige kinderen binnen het huwelijk aanwezig waren, hier op zorgvuldige wijze mee zou worden omgegaan. Het is voor koppels zonder minderjarige kinderen nog steeds mogelijk een flitsscheiding te voltooien.

Paragraaf 2.9 - akte van berusting

De akte van berusting wordt getekend door partijen om aan te geven dat hoger beroep niet meer zal worden ingesteld. Er wordt berust in de beschikking die de rechter via de rechtbank afgeeft. Zodra deze akten zijn getekend, worden zij ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Partijen kunnen na voornoemde inschrijving niet meer in hoger beroep. De echtscheiding komt tot stand door de inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand.⁴⁰ De inschrijving wordt voltrokken op verzoek van één van partijen of beide partijen.⁴¹ Het verzoek tot inschrijving dient vervolgens binnen zes maanden te worden ingeschreven nadat de beschikking in kracht van gewijsde is gegaan. Indien de termijn wordt overschreden, dan verliest de beschikking haar kracht.⁴² Partijen zijn niet verplicht de akte van berusting te tekenen. Als partijen de akte van berusting niet tekenen, dan dienen zij de periode af te wachten waarbinnen hoger beroep nog mogelijk is. Vervolgens kunnen partijen in deze periode in hoger beroep gaan tegen de uitspraak of in deze periode afwachten en berusten in de uitspraak. Als de beschikking wordt afgegeven, dan wordt deze direct ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand – indien de akte van berusting is getekend – en scheelt dit een aantal maanden alvorens de echtscheiding definitief is geworden. Als de akte van berusting niet wordt getekend, dan wordt de beschikking pas ingeschreven in de burgerlijke stand als de mogelijkheid tot hoger beroep voorbij is.

Paragraaf 2.10 - deelconclusie

In dit hoofdstuk komt naar voren dat het huwelijk en het geregistreerd partnerschap met elkaar gelijk worden gesteld voor de wet. Het enige verschil tussen het huwelijk en het geregistreerd partnerschap is dat een geregistreerd partnerschap - waarbij geen minderjarige kinderen aanwezig zijn - kan worden ontbonden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Als er minderjarige kinderen zijn binnen het huwelijk of geregistreerd partnerschap, dan moet dit altijd ontbonden worden door de rechter. De ontbinding van een huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap gebeurt door het indienen van een verzoekschrift bij de rechtbank. Een advocaat is degene die gerechtigd is deze stukken in te dienen bij de rechtbank. Als er minderjarige kinderen zijn binnen het huwelijk of geregistreerd partnerschap dient er een ouderschapsplan opgemaakt te worden door partijen. Dit ouderschapsplan wordt tezamen met het verzoekschrift ingediend bij de rechtbank. Indien

⁴⁰ Art. 1:163 lid 1 BW

⁴¹ Art. 1:163 lid 2 BW

⁴² Art. 1:163 lid 3 BW

partijen dit wensen, dan kunnen zij de tussen hen gemaakte afspraken vastleggen in een convenant

Dit convenant wordt tezamen met het verzoekschrift ingediend bij de rechtbank. Het verzoek tot echtscheiding wordt door één of door beide partijen tezamen ingediend. Als partijen een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding indienen, dan wordt de grond duurzame ontwrichting altijd aangenomen door de rechter. Duurzame ontwrichting omvat de grond waarop het huwelijk wordt ontbonden. Indien een eenzijdig verzoek tot echtscheiding wordt ingediend, dan zal degene die het verzoek indient moeten bewijzen dat er inderdaad sprake is van duurzame ontwrichting. Pas als dit voor de rechter duidelijk is wordt het huwelijk ontbonden. De advocaat die partijen aanstellen in hun zaak zal hun belangen behartigen alsmede het echtscheidingsproces begeleiden. Als partijen samen een verzoek tot echtscheiding indienen, dan kunnen partijen ook kiezen voor mediation. Deze vorm van geschilbeslechting geeft partijen de mogelijkheid om samen tot afspraken te komen en op een vreedzame manier uit elkaar te gaan. Voor ongehuwde samenwoners zijn de rechten en plichten die ontstaan uit een huwelijk niet van toepassing. Alleen als partijen die samen gewoond hebben een samenlevingscontract hebben opgesteld, kunnen zij hieruit navordering eisen van de gemaakte afspraken. Partijen kunnen bij de rechter voorlopige en nevenvoorzieningen eisen indien dit in hun zaak nodig blijkt te zijn. Als de echtscheiding wordt uitgesproken en de beschikking die de rechter afgeeft vervolgens wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, dan is de echtscheiding definitief. Partijen dienen om hoger beroep uit te sluiten nog een akte van berusting te tekenen alvorens de beschikking kan worden ingeschreven.

Hoofdstuk 3 – Hoe en waar is online scheiden geregeld?

In dit hoofdstuk wordt beschreven waar online gescheiden kan worden en hoe dit proces in zijn werk gaat. De website www.netjesscheiden.nl zal worden toegelicht en daarbij wordt ook de werkwijze van het bedrijf meegenomen. Er is gekozen om de werkwijze in kaart te brengen van de website www.netjesscheiden.nl. De Scheidingsadviseur Nederland B.V. heeft meerdere websites in bedrijf maar deze werkwijzen verlopen op eenzelfde wijze als de website die zal worden toegelicht. Tevens worden de verschillende pakketten toegelicht waarvan de cliënt gebruik kan maken indien hij of zij een online scheiding wenst. Daarnaast worden de stappen weergegeven die de medewerker (scheidingspecialist) moet doorlopen indien er sprake is van een aanvraag voor een online scheiding.

Paragraaf 3.1 - online scheiden

De mogelijkheid om online te kunnen scheiden is via een online platform – een website – geregeld. Via Settlement is dit (onder andere) de website www.netjesscheiden.nl. Op deze website kan een cliënt informatie vinden over een online scheiding alsmede alle informatie omtrent de aanvraag voor een online scheiding. De werkwijze van de medewerkers bij een online scheiding zal allereerst geschetst worden. Aangezien er uit drie pakketten kan worden gekozen inzake een online scheiding, dient de werkwijze enigszins aangepast te worden per gekozen pakket. Als wordt gesproken over het controleren van stukken, worden met stukken in ieder geval bedoeld: de overeenkomst tot opdracht, een convenant, een ouderschapsplan (indien nodig), een mediationovereenkomst, een vermogensopstelling en een toevoegingsaanvraag. Als door de cliënt wordt gekozen voor pakket één, dan is er geen inhoudelijke controle van stukken en wordt er alleen gecontroleerd op compleetheid. Bij pakket twee worden de stukken eenmalig gecontroleerd op juistheid en worden de stukken daarna doorgestuurd naar de advocaat. Bij pakket drie is er een uitgebreide inhoudelijke controle en wordt tijdens een gesprek samen met de cliënt besproken of er nog aanpassingen nodig zijn of dat alles in orde is. Ook is hier ruimte voor het stellen van vragen.

Netjesscheiden.nl valt onder een overkoepelend orgaan, namelijk: de Scheidingsadviseur Nederland B.V..⁴³ De Scheidingsadviseur Nederland B.V. is een franchiseformule. Deze franchiseformule is voor (echt)scheidingsbemiddelaars die door gebruikmaking van een gezamenlijke identiteit actief zijn in (echt)scheidingsbemiddeling.⁴⁴ De Scheidingsadviseur Nederland B.V. heeft ook de website www.scheidingsprofs.nl en www.settlement.nl in beheer. Om dat de Scheidingsadviseur het overkoepelende orgaan is wordt om deze reden altijd een overeenkomst tot opdracht getekend tussen cliënt en de Scheidingsadviseur Nederland B.V. Het gaat dan om een overeenkomst tot opdracht zoals in de wet opgenomen.⁴⁵

Paragraaf 3.2 – werkwijze en pakketten

Hieronder zullen de verschillende pakketten en werkwijzen worden toegelicht.

Werkwijze pakket één. Dit pakket bevat geen inhoudelijke controle, enkel en alleen een check of de stukken compleet zijn aangeleverd. De cliënt is hier ook zelf verantwoordelijk voor het aanleveren van de benodigde documenten. Pakket één kost € 293,00 per persoon.⁴⁶

Stap 1: Er wordt een aanvraag voor een online scheiding gedaan via de website.

Stap 2: De betreffende medewerker neemt binnen één dag telefonisch contact op met de cliënt inzake de aanvraag.

⁴³ www.scheidingsadviseur.nl

⁴⁴ www.indeed.nl (zoek op *scheidingsadviseur*).

⁴⁵ Art. 7:400 BW

⁴⁶ www.netjesscheiden.nl (zoek op *pakket 1*).

- Stap 3: Tijdens het telefonisch contact dat medewerker en cliënt met elkaar voeren, wordt besproken of alle zaken duidelijk zijn en of de aanvraag doorgezet kan worden. Als de cliënt wenst de scheiding door te zetten, dan zet de medewerker de online scheidingsprocedure in gang. Vervolgens stelt de medewerker de cliënt een aantal vragen. Deze vragen worden gesteld om te bepalen welke stukken er dienen te worden verzonden naar de cliënt. Vragen die in ieder geval gesteld worden zijn: Is de cliënt in gemeenschap van goederen of onder huwelijkse voorwaarden gehuwd? Of is er wellicht sprake van een geregistreerd partnerschap? Zo ja, zijn hier partnerschapsvoorwaarden afgesproken? Is er een koopwoning aanwezig? Is er wellicht een eigen bedrijf? Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk geboren? Deze vragen zijn van belang om te bepalen of er fiscaal zaken moeten worden vastgelegd en/of verdeeld. Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap geboren, dan moet een ouderschapsplan worden opgesteld. Indien de cliënt niet wenst door te gaan met de online scheiding, dan wordt de aanvraag niet verder in behandeling genomen.
- Stap 4: De medewerker stelt de cliënt op de hoogte van de stappen die doorlopen moeten worden alvorens er wordt gestart met de online procedure tot scheiden. Daarnaast geeft de medewerker informatie omtrent het proces tot online scheiden en welke zaken er nodig zijn om de scheiding te kunnen regelen.
- Stap 5: Voordat de medewerker alle benodigde documenten naar de cliënt toestuurde inzake de online scheiding dient de cliënt eerst de factuur te voldoen die bij het betreffende pakket hoort. De documenten die de cliënt toegestuurd krijgt zijn: een overeenkomst tot opdracht tussen de Scheidingsadviseur Nederland en cliënten, een convenant, indien er minderjarige kinderen zijn – een ouderschapsplan, een vermogensopstelling en indien er recht is op subsidie van de Raad voor Rechtsbijstand alle stukken voor het aanvragen van een toevoeging (subsidieaanvraag).
- Stap 6: De cliënt dient alle documenten op juiste wijze in te vullen en vervolgens ondertekend weer retour te zenden naar de medewerker.
- Stap 7: Als de stukken ondertekend retour zijn gekomen, dan kijkt de medewerker of alle stukken compleet zijn. Er wordt niet bekeken of de stukken ook inhoudelijk kloppen. Deze controle is niet aanwezig bij pakket één bij online scheiden.
- Stap 8: De cliënt ontvangt van de advocaat een verzoekschrift per e-mail en geeft de advocaat akkoord voor het indienen van de stukken bij de rechtbank.
- Stap 9: De beschikking wordt door de rechtbank afgegeven.
- Stap 10: De akte van berusting dient door de cliënten getekend te worden.
- Stap 11: De beschikking wordt in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven en daarmee is het huwelijk/geregistreerd partnerschap definitief ontbonden en is de scheiding afgewikkeld.
- Stap 12: De advocaat geeft aan de cliënt door dat de beschikking in de burgerlijke stand is ingeschreven en dat de scheiding definitief is geworden.

De werkwijze voor pakket twee verloopt bijna op dezelfde wijze als de werkwijze van pakket één. De verschillen van de werkwijze zitten in de controle die bij pakket twee wel inhoudelijk aanwezig is. Dit pakket kost € 369,00 per persoon.⁴⁷

Stap 1: Er wordt een aanvraag voor een online scheiding gedaan via de website.

Stap 2: De betreffende medewerker neemt binnen één dag telefonisch contact op met de cliënt inzake de aanvraag

Stap 3: Tijdens het telefonisch onderhoud dat medewerker en cliënt met elkaar voeren, wordt besproken of alle zaken duidelijk zijn en of de aanvraag

⁴⁷ www.netjesscheiden.nl (zoek op pakket 2).

doorgezet kan worden. Als de cliënt wenst de scheiding door te zetten, dan zet de medewerker de online scheidingsprocedure in gang. Vervolgens stelt de medewerker de cliënt een aantal vragen. Deze vragen worden gesteld om te bepalen welke stukken er dienen te worden verzonden naar de cliënt. Vragen die in ieder geval gesteld worden zijn: Is de cliënt in gemeenschap van goederen of onder huwelijkse voorwaarden gehuwd? Of is er wellicht sprake van een geregistreerd partnerschap? Zo ja, zijn hier partnerschapsvoorwaarden afgesproken? Is er een koopwoning aanwezig? Is er wellicht een eigen bedrijf? Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk geboren? Deze vragen zijn van belang om te bepalen of er fiscaal zaken moeten worden vastgelegd en/of verdeeld. Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap geboren, dan moet een ouderschapsplan worden opgesteld. Wenst cliënt niet door te gaan met de online scheiding, dan wordt de aanvraag niet verder in behandeling genomen.

- Stap 4: De medewerker stelt de cliënt op de hoogte van de stappen die doorlopen moeten worden alvorens er wordt gestart met de online procedure tot scheiden. Daarnaast geeft de medewerker informatie omtrent het proces tot online scheiden en welke zaken er nodig zijn om de scheiding te kunnen regelen.
- Stap 5: Voordat de medewerker alle benodigde documenten naar de cliënt toestuurt inzake de online scheiding dient de cliënt eerst de factuur te voldoen die bij het betreffende pakket hoort. De documenten die de cliënt toegestuurd krijgt zijn: een overeenkomst tot opdracht tussen de Scheidingsadviseur Nederland en cliënten, een convenant, indien er minderjarige kinderen zijn – een ouderschapsplan een vermogensopstelling en indien er recht is op subsidie van de Raad voor Rechtsbijstand alle stukken voor het aanvragen van een toevoeging.
- Stap 6: De cliënt dient vervolgens alle documenten op juiste wijze in te vullen en vervolgens per e-mail retour te zenden aan de medewerker.
- Stap 7: *Als de stukken per e-mail retour zijn gekomen, dan kijkt de medewerker of alle stukken compleet zijn. De medewerker die deze stukken nakijkt is een scheidingsspecialist en/of mediator. Omdat pakket twee wel een inhoudelijke controle bevat zorgt de medewerker ervoor dat de stukken inhoudelijk worden nagekeken.*
- Stap 8: *De medewerker bespreekt vervolgens de op en aanmerkingen samen met de cliënt. Dit geldt ook voor zaken die moeten worden aangepast.*
- Stap 9: *De cliënt verwerkt zelf de nodige aanpassingen in de stukken en laat dit – indien nodig – nogmaals controleren door de medewerker.*
- Stap 10: *De medewerker controleert indien nodig nogmaals de aanpassingen en geeft vervolgens bij de cliënt aan of de stukken op de huidige wijze klaar zijn voor verzending.*
- Stap 11: *De cliënt verzendt de stukken ondertekend retour per post. De stukken worden vervolgens niet meer nagekeken op inhoud maar enkel en alleen op compleetheid. Vervolgens worden alle stukken doorgestuurd naar de advocaat.*
- Stap 12: Client ontvangt van de advocaat een verzoekschrift per e-mail en geeft de advocaat akkoord voor het indienen van de stukken bij de rechtbank.
- Stap 13: De beschikking wordt door de rechtbank afgegeven.
- Stap 14: De akte van berusting dient door de cliënten getekend te worden.
- Stap 15: De beschikking wordt in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven en daarmee is het huwelijk/geregistreerd partnerschap definitief ontbonden en is de scheiding afgewikkeld.
- Stap 16: De advocaat geeft aan de cliënt door dat de beschikking in de burgerlijke stand is ingeschreven en dat de scheiding definitief is geworden.

Pakket drie is het pakket waarbij een inhoudelijke controle wordt uitgevoerd alsmede een gesprek op kantoor of via Skype wordt gevoerd met de cliënt. Pakket drie kost € 502,00 per persoon.⁴⁸ In pakket drie is er meer controle en wordt er inhoudelijk naar de stukken gekeken. Dit betekent dat wordt gekeken of de stukken juridisch en fiscaal in orde zijn. De stukken worden vervolgens door de medewerker aangepast waar nodig en inhoudelijk nog besproken met cliënt.

- Stap 1: Er wordt een aanvraag voor een online scheiding gedaan via de website.
- Stap 2: De betreffende medewerker neemt binnen 1 dag telefonisch contact op met de cliënt inzake de aanvraag
- Stap 3: Tijdens het telefonisch onderhoud dat medewerker en cliënt met elkaar voeren, wordt besproken of alle zaken duidelijk zijn en of de aanvraag doorgezet kan worden. Als de cliënt wenst de scheiding door te zetten, dan zet de medewerker de online scheidingsprocedure in gang. Vervolgens stelt de medewerker de cliënt een aantal vragen. Deze vragen worden gesteld om te bepalen welke stukken er dienen te worden verzonden naar de cliënt. Vragen die in ieder geval gesteld worden zijn: Is de cliënt in gemeenschap van goederen of onder huwelijkse voorwaarden gehuwd? Of is er wellicht sprake van een geregistreerd partnerschap? Zo ja, zijn hier partnerschapsvoorwaarden afgesproken? Is er een koopwoning aanwezig? Is er wellicht een eigen bedrijf? Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk geboren? Deze vragen zijn van belang om te bepalen of er fiscaal zaken moeten worden vastgelegd en/of verdeeld. Zijn er minderjarige kinderen uit het huwelijk respectievelijk geregistreerd partnerschap geboren, dan moet een ouderschapsplan worden opgesteld. Wenst cliënt niet door te gaan met de online scheiding, dan wordt de aanvraag niet verder in behandeling genomen.
- Stap 4: De medewerker stelt de cliënt op de hoogte van de stappen die doorlopen moeten worden alvorens er wordt gestart met de online procedure tot scheiden. Daarnaast geeft de medewerker informatie omtrent het proces tot online scheiden en welke zaken er nodig zijn om de scheiding te kunnen regelen.
- Stap 5: Voordat de medewerker alle benodigde documenten naar de cliënt toestuurt inzake de online scheiding dient de cliënt eerst de factuur te voldoen die bij het betreffende pakket hoort. De documenten die de cliënt toegestuurd krijgt zijn: een overeenkomst tot opdracht tussen de Scheidingsadviseur Nederland en cliënten, een convenant, indien er minderjarige kinderen zijn – een ouderschapsplan, een vermogensopstelling en indien er recht is op subsidie van de Raad voor Rechtsbijstand alle stukken voor het aanvragen van een toevoeging.
- Stap 6: *Indien de cliënt een alimentatieberekening wenst, dan worden de stukken opgevraagd door de betreffende medewerker. Vervolgens wordt een berekening van de financiële situatie gemaakt.*
- Stap 7: *Als de stukken per e-mail retour zijn gekomen, dan kijkt de medewerker of alle stukken compleet zijn. Omdat pakket drie wel een uitgebreide inhoudelijke controle bevat zorgt de medewerker ervoor dat de stukken inhoudelijk worden nagekeken.*
- Stap 8: *De medewerker past vervolgens de stukken aan waar dit nodig is en verstuurt deze aangepaste stukken terug naar de cliënt.*
- Stap 9: *De medewerker maakt vervolgens een afspraak met de cliënt om de aanpassingen door te nemen. Deze afspraak kan op kantoor plaatsvinden of via een Skypegesprek. Deze afspraak hoeft alleen plaats te vinden als cliënt hier ook mee instemt. Als cliënt aangeeft het gesprek niet te willen voeren, dan wordt het gesprek geschrapt.*
- Stap 10: *De stukken worden afgerond en vervolgens ondertekend door cliënt.*

⁴⁸ www.netjesscheiden.nl (zoek op pakket 3).

- Stap 11:** De stukken worden of op kantoor ondertekend of worden door de cliënt per post verzonden naar het kantoor.
- Stap 12:** De stukken worden nogmaals gecontroleerd op inhoud en of alles compleet is, en worden daarna doorgezonden naar de advocaat.
- Stap 13:** Zodra de stukken naar de advocaat zijn gezonden ontvangt de cliënt een e-mail van de verzending.
- Stap 14:** De cliënt ontvangt via de e-mail een opdrachtbevestiging voor het indienen van de stukken bij de rechtbank. De cliënt tekent voor akkoord van indiening van de stukken en retourneert dit vervolgens per post.
- Stap 15:** De beschikking wordt door de rechtbank afgegeven.
- Stap 16:** De akte van berusting dient door de cliënten getekend te worden.
- Stap 17:** De beschikking wordt in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven en daarmee is het huwelijk/geregistreerd partnerschap definitief ontbonden en is de scheiding afgewikkeld.
- Stap 18:** De advocaat geeft aan de cliënt door dat de beschikking in de burgerlijke stand is ingeschreven en dat de scheiding definitief is geworden.

Paragraaf 3.3 - subsidie

Bij de online scheiding bestaat de mogelijkheid om subsidie aan te vragen via de RvR. Als er online wordt geadverteerd met “gratis scheiden” zijn dit de gevallen waarin subsidie wordt toegekend door de RvR. Voor het aanvragen van een zogenaamde toevoeging heeft de medewerker een aantal documenten nodig. De medewerker heeft een afschrift nodig van de inkomstenbelasting, kopieën van de ID bewijzen van beide partijen, adresgegevens en informatie omtrent eventuele minderjarige kinderen. Indien al deze stukken zijn ontvangen kan de medewerker een toevoegingsaanvraag opmaken. Deze toevoegingsaanvraag wordt vervolgens teruggezonden naar de cliënt. Nadat de cliënt deze aanvraag heeft ondertekend wordt de aanvraag naar de RvR toegezonden. De RvR beslist uiteindelijk op de aanvraag voor de toevoeging. Om positief te beslissen op een toevoegingsaanvraag stelt de RvR een inkomensgrens.⁴⁹ In 2017 is de inkomensgrens voor een alleenstaand persoon € 18.700 op jaarbasis. Een gehuwd, samenwonend of eenoudergezin heeft een grens van € 26.000. In onderstaande tabellen is weergegeven wat de inkomensgrenzen en de daarbij behorende eigen bijdragen zijn. Voor een toevoegingsaanvraag wordt gekeken naar het peiljaar 2015.

Alleenstaand			Gehuwd, samenwonend of eenoudergezin			
Fiscaal jaarinkomen in peiljaar 2015	t/m € 18.700	€ 18.701 t/m € 26.400	Boven de € 26.400	t/m € 26.000	€ 26.001 t/m € 37.300	Boven de € 37.300
Eigen bijdrage bij mediation tot vier uur	€ 53	€ 53	Aanvrager komt niet in aanmerking voor een toevoeging	€ 53	€ 53	Aanvrager komt niet in aanmerking voor een toevoeging

	Alleenstaand			Gehuwd, samenwonend of eenoudergezin		
Fiscaal jaarinkomen	t/m € 18.700	€ 18.701 t/m € 26.400	Boven de € 26.400	t/m € 26.000	€ 26.001 t/m € 37.300	Boven de € 37.300

⁴⁹ www.rechtsbijstand.nl (zoek op *eigen bijdragen*).

in peiljaar 2015						
Eigen bijdrage bij mediation vier uur of meer	€ 53	€ 105*	Aanvrager komt niet in aanmerking voor een toevoeging	€ 53	€ 105*	Aanvrager komt niet in aanmerking voor een toevoeging

Opmerking verdient dat dus niet “gratis gescheiden” kan worden. Mocht een cliënt in aanmerking komen voor subsidie van de RvR, dan is altijd een eigen bijdrage verschuldigd. Overigens scheelt dit wel aanzienlijk in de hoogte van de gemaakte kosten. Als de cliënt een te hoog inkomen heeft om in aanmerking te komen voor een toevoeging, dan wordt een factuur toegezonden ter hoogte van het bedrag van het pakket.

Indien een pakket voor de online scheiding is gekozen door de cliënt verloopt per pakket de werkwijze iets anders. Wat naar voren komt uit de verschillende pakketten is dat bij pakket twee een controle plaatsvindt en bij pakket drie een uitgebreide controle is ingebouwd. Om te bekijken hoe mensen zich achteraf voelen bij het voeren van een online scheiding en de verloop van het proces, heeft onderzoekster een enquête afgenomen onder vijftientig cliënten. Onderzoekster zal de opinies weergeven binnen dit hoofdstuk en zal de enquête zelf inclusief vragen in bijlage zeven opnemen.⁵⁰

Er zijn veel online websites waarop gescheiden kan worden. Elke website heeft een eigen aanpak van het proces en kiest zelf voor de methode waarop te werk gegaan wordt. Er zijn ook websites waar alleen online gescheiden kan worden als er geen minderjarige kinderen zijn. Dit betekent dat er geen ouderschapsplan hoeft te worden opgesteld en vergemakkelijkt het scheidingsproces. Het online platform wordt alleen maar groter en groeit per dag in populariteit. Via de Scheidingsadviseur Nederland B.V. wordt geschat dat er in 2017 in ieder geval 1200 aanmeldingen tot online scheiden binnen zullen komen. Dit is voor één orgaan en geeft aan dat de online scheiding zeer snel groeit.

Paragraaf 3.4 - wat vindt de cliënt van de online scheiding?

Onderzoekster heeft een enquête gehouden onder vijftientig cliënten die online gescheiden zijn. Deze cliënten hebben allemaal het scheidingsproces online doorlopen en afgerond. Alle ondervraagden hadden destijds gekozen voor pakket één of pakket twee. De enquête is tevens opgenomen in de bijlage en bevat de vragen die onderzoekster heeft gesteld aan de cliënten. Van de vijftientig cliënten hebben eenentwintig de enquête ingevuld of telefonisch beantwoord. Om de privacy van de cliënten te waarborgen worden de resultaten anoniem verwerkt. Hieronder zal een overzicht geschetst worden van de resultaten uit de enquête. Er wordt duidelijk gemaakt wat de ondervraagden vinden van de online procedure en of zij tevreden zijn met het resultaat.

De vragen die onderzoekster heeft gesteld teneinde te bezien of cliënten tevreden waren met het online proces:

Vraag 1:	<i>Hoe bent u op onze website terecht gekomen?</i>
Vraag 2:	<i>Waarom heeft u voor online scheiden gekozen?</i>
Vraag 3:	<i>Heeft u voldoende gelegenheid gehad om uw vragen te stellen?</i>
Vraag 4:	<i>Bent u tevreden met het verloop van de online scheiding?</i>
Vraag 5:	<i>Heeft u verbeterpunten of op- en aanmerkingen?</i>

Op vraag één gaven negentien van de eenentwintig mensen aan dat zij via Google.nl op de website van netjesscheiden.nl terecht kwamen. Zij zochten in de meeste gevallen op “snel” en “goedkoop” scheiden. De overige twee mensen gaven aan niet meer te weten hoe zij op

⁵⁰ Bijlage 7 - Enquête

de website terecht gekomen waren. De algemene indruk die naar voren komt uit de enquête is dat de mensen die het online proces tot scheiden hebben doorlopen voornamelijk erg tevreden zijn. Er zijn wel een aantal mensen die wat op of aanmerkingen hebben inzake de procedure, afhandeling van de zaak en voorlichting. Onderzoekster heeft bij niemand gehoord dat er ontevredenheid heerste of dat cliënt het achteraf liever anders zou hebben gezien. De deelnemers aan de enquête hadden geen van allen voor pakket drie gekozen. De reden hiervoor was het kostenplaatje en het feit dat cliënt vooraf al wist wat er geregeld moest worden. Achttien van de eenentwintig cliënten gaven aan dat de reden om voor de online scheiding te kiezen gelegen was in de lage kosten en het tijdsbestek van het online proces. Daarnaast gaven negentien van de eenentwintig cliënten aan dat zij en hun ex-partner op goede voet waren ten tijde van het proces. Partijen wisten al van te voren wat zij wel en niet wilden regelen en gingen zonder ruzie uit elkaar. Dit is een heel belangrijk element dat een grote rol speelt wanneer online gescheiden gaat worden. Er wordt altijd op gezamenlijk verzoek gescheiden. Het is daarom van belang dat partijen er samen uit weten te komen. Ook gezien het feit dat bij pakket één en pakket twee geen gesprekken aan tafel plaatsvinden. Als er nog veel onverwerkte emoties spelen, dan is het moeilijk(er) om dit via een digitaal proces op te lossen.

Partijen gaven verder aan dat zij vonden op goede wijze behandeld te zijn tijdens het online proces en dat zij voldoende gelegenheid kregen om eventuele vragen te stellen. Verder gaven zes mensen aan dat zij het fijn zouden vinden om voldoende helder te krijgen hoeveel de pakketprijs exact is. Deze personen gaven namelijk aan dat zij dachten dat de pakketprijs voor twee personen was. In werkelijkheid is deze prijs per persoon. Wellicht is het handig om dit (nog) duidelijker aan te geven op de website. De enquête geeft verder aan dat mensen tevreden zijn met de online manier van scheiden. Er worden een aantal kleine punten aangegeven door de ondervraagden maar verder komt er vooral tevredenheid naar voren. Mensen willen graag op een digitale manier zo snel mogelijk van elkaar scheiden en deze manier van scheiden wordt aangeboden door de Scheidingsadviseur Nederland B.V.. De enige punten waar onduidelijkheid over bestond die naar voren kwamen uit de enquête zijn de doorlooptijd en de pakketprijs. Deze zaken kunnen verduidelijkt worden op de website zodat dit helder is voor degenen die de website bezoeken.

Paragraaf 3.5 - deelconclusie

In dit hoofdstuk komt naar voren hoe de procedure inzake online scheiden verloopt via de website www.netjesscheiden.nl. De werkwijze wordt per pakket beschreven en uitgelegd. Pakket één bevat geen inhoudelijke controle en is het goedkoopste pakket. Pakket twee bevat een inhoudelijke controle van de stukken en wordt het meeste gekozen door cliënten. Pakket drie bevat een volledige controle en binnen dit pakket valt ook een gesprek tezamen met een mediator. In bepaalde gevallen kan een cliënt in aanmerking komen voor een toevoeging van de RvR. Deze toevoeging is de aanvraag voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Partijen komen hiervoor in aanmerking indien zij onder een gestelde inkomensgrens van de RvR vallen. Als partijen in aanmerking komen voor een toevoeging dienen partijen alleen de eigen bijdrage te betalen. De hoogte van de eigen bijdrage is tevens bepaald door de RvR. Tot slot komt uit de enquête naar voren dat cliënten over het algemeen erg tevreden zijn met de manier van online scheiden. Er werden een paar kleine zaken genoemd door de cliënten maar het algemene beeld is erg positief. Opmerking verdient dat partijen op voorhand al voor ogen hadden hoe zij de zaken wilden regelen en dat partijen op een goede manier met elkaar om gingen ten tijde van het proces.

Hoofdstuk 4 – Wat zijn de verschillen en/of overeenkomsten ten opzichte van de procedure inzake (echt)scheiding zoals in de wet geregeld jegens de online scheiding en waartoe leidt de digitalisering van het juridische proces?

In dit hoofdstuk worden de verschillen en overeenkomsten tussen de online scheiding en de offline scheiding weergegeven. De offline scheiding is de echtscheiding die volgens de standaard wettelijke regels verloopt. De online scheiding is de scheiding die online plaatsvindt en is beschreven in hoofdstuk drie. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de digitalisering van processen. Bijvoorbeeld het wetsvoorstel scheiden zonder rechter dat speelt bij de overheid. De vFAS uit een aantal punten van kritiek op het wetsvoorstel en daarnaast geeft een rapport van het Rathenou Instituut aan dat overheden moeten samenwerken om de normen en waarden te waarborgen binnen de digitalisering.

Paragraaf 4.1 – verschillen en overeenkomsten

Verschillen tussen de online en de offline scheiding.

Verschillen	Overeenkomsten
De wijze van het onderhouden van contact	Het doel
Online opstarten en digitaal stukken aanleveren	Eerste contact
De hoeveelheid werk	Een tussenpersoon
De duur van de scheiding	De beschikking van de rechtbank
De prijs van de scheiding	De stukken die worden opgemaakt
De persoonlijke aandacht	

Hieronder worden de verschillen en overeenkomsten verder toegelicht.

Verschillen tussen de online scheiding en de offline scheiding

- De wijze waarop contact wordt gehouden tussen partijen en tussen de behandelaar van de zaak. Bij de online scheiding wordt er alleen telefonisch contact opgenomen met de cliënt. Het varieert per persoon en per zaak hoe dit telefonisch contact verloopt. Als de cliënt veel vragen heeft zal dit telefonisch contact langer duren, dan wanneer de cliënt zelfstandig aan de slag gaat en alle documenten kan invullen. Tenzij voor pakket drie wordt gekozen door de cliënt vinden geen gesprekken op kantoor plaats tussen de scheidingsspecialist en cliënten. Bij een offline scheiding vinden wel gesprekken plaats tussen advocaat en cliënten en/of tussen mediator en cliënten. Bij de offline scheiding worden van het begin tot het einde van de procedure gesprekken gevoerd tussen partijen. Dit kunnen zowel gesprekken op kantoor zijn als gesprekken via Skype.
- Bij de online scheiding wordt de procedure online opgestart en dienen partijen alle benodigde stukken digitaal aan te leveren. Dit betekent dat ook wordt gecommuniceerd via de e-mail indien dit nodig blijkt te zijn. Alleen bij pakket drie van de online scheiding is een gesprek op kantoor ingepland met een mediator. Dit geldt niet voor de overige twee pakketten. Bij een offline scheiding wordt de zaak via het Juridisch Loket in gang gezet (partijen worden doorverwezen) of partijen benaderen zelf een advocaat en/of mediator die hun belangen kan behartigen in de zaak. Vervolgens wordt een gesprek op kantoor gepland. Dit gesprek zal een informatiesprek zijn waarin alles voorafgaand aan het starten van de procedure wordt besproken. Na het informatiesprek zullen zowel telefonische als gesprekken

op kantoor volgen waarin zaken besproken worden die van belang zijn in de zaak. Ook worden officiële documenten zoals convenanten en verzoekschriften opgesteld door de advocaat en/of mediator. Deze stukken dienen partijen door te nemen en vervolgens goedkeuring te geven. Een verschil met de online procedure is dat partijen zelf alle stukken invullen en er wordt bekeken of alles compleet is, of er wordt bekeken of alles inhoudelijk correct is ingevuld. Tenzij er voor pakket drie is gekozen worden de stukken alleen inhoudelijk gecontroleerd en wordt bekeken of alles compleet is. Bij pakket drie worden de stukken volledig gecheckt en kan cliënt ook om de tafel gaan zitten met de mediator om alles door te nemen.

- Een verschil dat terugkomt in de vergelijking van de offline scheiding met de online scheiding is de hoeveelheid werk die gepaard gaat met de scheiding. Bij de online scheiding dienen partijen, indien zij pakket één of pakket twee kiezen, voornamelijk zelf het werk te verrichten. Zij moeten namelijk alle stukken op juiste wijze invullen en vervolgens ondertekend en geparafeerd naar het kantoor toe zenden. Bij de rechtbank moeten alle stukken origineel ondertekend worden ingediend dus cliënt dient er zorg voor te dragen dat alle stukken op juiste wijze worden geretourneerd naar de behandelaar van de zaak. In de online zaken verricht de cliënt het grootste gedeelte aan werkzaamheden zelf. Er moet dus een stukje zelfstandigheid aanwezig zijn bij de cliënten.

Tijdens de offline scheiding dient de advocaat en/of mediator die de zaak behandelt alle stukken op juiste wijze op te stellen en deze vervolgens voor goedkeuring naar de cliënt te verzenden. Indien cliënt goedkeuring verleent worden de stukken door de advocaat en/of mediator verzendklaar gemaakt en worden deze bij de rechtbank ingediend. De cliënt hoeft in deze gevallen alleen de stukken door te lezen en zijn of haar goedkeuring te verlenen. De advocaat en/of mediator zorgt er voor dat alles inhoudelijk juist is en wordt ingediend bij de rechtbank. Daarnaast wordt tijdens een gesprek op kantoor samen met de cliënt de stukken inhoudelijk besproken. Op deze manier worden onduidelijkheden weggenomen en kan cliënt met zekerheid zeggen dat hij of zij achter de beslissingen staat die worden genomen.

- De duur van een online scheiding is gemiddeld vijf tot zes weken (zonder de periode van de rechtbank meegerekend). Als de scheidingsspecialist de stukken doorstuurt naar de advocaat moet de advocaat de stukken indienen. Vervolgens komt het bij de rechtbank terecht. Gemiddeld duurt de periode van de rechtbank vier tot vijf weken. Als een online scheiding wordt opgestart, dan is het afhankelijk van de cliënt hoe snel de zaak rond is. De behandelaar van de zaak zendt na betaling van de factuur de benodigde documenten aan de cliënt toe. Hoe sneller de cliënt betaald, hoe sneller de documenten worden toegezonden. Vervolgens dient de cliënt zelf alle documenten in te vullen en op juiste wijze te retourneren. Als cliënt dit op juiste wijze doet, dan worden de stukken of gecontroleerd op compleetheid (pakket één) of op compleetheid en juistheid (pakket twee en drie) en worden deze vervolgens doorgezonden naar de advocaat. Indien is gekozen voor pakket drie wordt na de controle van de stukken ook nog een gesprek ingepland. Tijdens dit gesprek kunnen de documenten ook worden besproken.

De offline scheiding kan vele malen langer duren dan de online scheiding. Het komt bij de offline scheiding ook voor dat een eenzijdig verzoek tot echtscheiding wordt ingediend waardoor de procedure langer kan doorlopen. Partijen zijn het dan veelal op verschillende vlakken niet met elkaar eens waardoor de procedure langer zal duren dan wanneer partijen wel met elkaar in overeenstemming kunnen komen. De online scheiding kan alleen een gezamenlijk verzoek tot scheiding bevatten en zal om deze reden allicht sneller verlopen dan wanneer partijen een eenzijdig verzoek tot echtscheiding indienen. Een offline echtscheidingsprocedure loopt gemiddeld drie tot

vier maanden als partijen het met elkaar eens zijn. Zijn partijen het niet met elkaar eens kan de offline echtscheiding wel oplopen tot een jaar of langer.⁵¹

- De prijs van een online scheiding varieert per pakket. Zoals in hoofdstuk drie is toegelicht, ligt het aan de hoeveelheid controle en tijd die wordt besteed aan de zaak hoe duur het pakket is. Niet iedereen wil ruim 500 euro uitgeven aan een scheiding. Veel mensen kiezen voor pakket één of twee en vinden dit een hoge prijs om te scheiden. De offline scheiding zal in de meeste gevallen uiteindelijk duurder uitvallen dan een online scheiding. De reden hiervoor is dat een advocaat per uur dient te worden betaald. De werkzaamheden die de advocaat verricht worden per uur berekend. Als het om een ingewikkelde zaak gaat, dan zal er ongetwijfeld veel tijd gemoeid zijn met het afronden hiervan. Een uurloon van een advocaat varieert van € 120,00 tot ruim € 200,00 per uur. Dit vermenigvuldigt met het aantal uren aan werkzaamheden kan al snel tot een hoog bedrag oplopen. Als partijen een subsidie toegekend krijgen van de RvR, dan betalen partijen alleen de eigen bijdrage en zullen de kosten aanzienlijk lager uitvallen dan wanneer het uurloon moet worden betaald.
- De aandacht voor het proces bij een online scheiding verloopt anders dan bij de offline scheiding. Wat naar voren komt uit opinies van diverse advocaten is dat er bij een offline scheiding een ruime hoeveelheid aandacht kan worden geschonken aan de cliënt. Tijdens gesprekken is er voldoende tijd en ruimte om alle zaken te kunnen bespreken. Als cliënt dit wenst, dan kan er natuurlijk altijd een extra gesprek ingepland worden of kan er gebeld worden met de cliënt. Dit wordt dit per uur aan werkzaamheden gerekend. Bij de online scheiding is er in beginsel een telefonisch gesprek met de cliënt of alles duidelijk is en of er gestart kan worden met de online scheiding. Is dit inderdaad het geval dan wordt de overige tijd via de e-mail gecommuniceerd. Bij de keuze voor pakket drie is er meer inhoudelijke controle en een extra gesprek. Er is dan meer aandacht voor de zaak dan wanneer er wordt gekozen voor pakket één of pakket twee.

Overeenkomsten tussen de online scheiding en de offline scheiding.

- Bij zowel de online zaken als de offline zaken hebben partijen eenzelfde doel voor ogen: van elkaar scheiden. Partijen willen door middel van een gemeenschappelijk of eenzijdig verzoek de scheiding in gang zetten.
- Een overeenkomst tussen de online scheiding en de offline scheiding is het feit dat er altijd een eerste contact moment plaatsvindt tussen partijen en de behandelaar van de zaak om de procedure te bespreken en wel of niet op te starten. Dit is in de vorm van een telefoongesprek of wellicht in de vorm van een kennismakingsgesprek op kantoor. Hoe dan ook vindt er altijd een eerste gesprek plaats tussen partijen en de behandelaar van de zaak.
- Om een scheiding bij de rechtbank in te dienen is een tussenpersoon nodig. Deze tussenpersoon is altijd een advocaat. Dit geldt zowel voor de online scheidingszaken alsmede de offline scheidingszaken. Zodra alle stukken in de zaak compleet zijn worden deze door een advocaat bij de rechtbank ingediend. De advocaat zal voordat de stukken worden ingediend ongetwijfeld bekijken of alles compleet is. Is dit inderdaad het geval dan worden de stukken ingediend door de advocaat.

⁵¹ www.stichtingoprechtscheiden.nl (zoek op *hoelang duurt een scheiding*).

- De beschikking die wordt afgegeven door de rechter en de scheiding definitief maakt is zowel in de online zaken alsmede de offline zaken hetzelfde. De enige partij die een beschikking kan/mag afgeven inzake de scheiding is de rechter van de bevoegde rechtbank.
- De stukken die worden opgemaakt, zoals een ouderschapsplan en het convenant, worden zowel bij de online scheiding gebruikt als bij de offline scheiding. De inhoud kan enigszins van elkaar verschillen maar de bedoeling er achter blijft hetzelfde. Namelijk afspraken tussen partijen op papier vast leggen.

Paragraaf 4.2 – digitalisering

De digitalisering van processen is iets waar niet aan ontkomen kan worden. Dit blijkt uit de praktijk van Settlement maar ook uit bijvoorbeeld de overheidsvoorziening om online te kunnen scheiden. Daarnaast is het niet alleen de digitalisering die in opkomst is maar blijkt ook uit de praktijk dat de overheid het proces inzake scheiding wil vereenvoudigen en gemakkelijker wil maken. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het wetsvoorstel “Scheiden zonder rechter” dat op 18 december 2014 door Fred Teeven werd ingediend bij de Tweede Kamer.⁵² In dit wetsvoorstel is beoogd dat het scheidingsproces eenvoudiger wordt. Er kan dan namelijk zonder rechter worden gescheiden. De ambtenaar van de burgerlijke stand spreekt in zo’n geval de scheiding tussen partijen uit in plaats van de rechter. Dit wetsvoorstel is nog niet aangenomen en ligt tot op heden nog bij de Tweede Kamer. De scheiding kan alleen door de ambtenaar van de burgerlijke stand worden uitgesproken indien partijen geen minderjarige kinderen hebben. In het wetsvoorstel zijn een aantal zaken opgenomen waar kritisch tegenover wordt gestaan door politieke partijen.⁵³ Een kritisch punt is dat in het wetsvoorstel geen verplichting is opgenomen voor partijen om afspraken vast te leggen in een convenant. Een risico dat hieruit voortvloeit is dat partijen niet op papier hebben staan wat zij precies willen regelen. Achteraf kan dit ervoor zorgen dat alsnog een proces wordt aangespannen om toch zaken te willen regelen en/of vorderen.

Een tweede kritisch punt is dat geen verplichting bestaat om juridisch advies in te winnen. Bij een scheiding komen verschillende belangrijke zaken kijken. Er kan hierbij gedacht worden aan fiscale regelingen en verdeling van goederen. Indien partijen elkaar over en weer kwijtschelding verlenen van schulden of schulden op zich nemen, dan kan dit door de Belastingdienst worden gezien als schenking. Dit betekent dat partijen achteraf, na de procedure, een aanslag van de belasting kunnen krijgen die zeer hoog oploopt. Dit zorgt voor verwarring en zal partijen achteraf niet ten goede komen. Het is van groot belang dat bij een scheiding een inhoudelijke toetsing plaatsvindt. Zowel op juridisch en financieel vlak moet bekeken worden of alles juist is. Deze toetsing hoeft indien het wetsvoorstel wordt ingevoerd dus niet meer te worden meegenomen bij de scheiding. Om deze reden staan verschillende partijen kritisch tegenover het wetsvoorstel en alle gevolgen die mogelijk voortvloeien uit deze nieuwe wetgeving.

De vFAS is een partij die kritisch tegenover het wetsvoorstel van Fred Teeven staat. De vFAS geeft aan dat er waarschijnlijk veel stellen zijn die verzuimen om goede afspraken met elkaar te maken.⁵⁴ Lonneke Timmermans – bestuurslid bij vFAS – geeft het volgende aan:

“Volgens het wetsvoorstel is het opstellen van een echtscheidingsovereenkomst niet verplicht,” zegt Timmermans. ‘Wij verwachten dat veel mensen hun echtscheiding niet goed zullen afhandelen. Nu wordt zo’n echtscheidingsovereenkomst in tachtig procent van de gevallen afgesloten. Een advocaat of een scheidingsmediator begeleidt dat. Als straks veel

⁵² www.eerstekamer.nl (zoek op wetsvoorstel wet scheiden zonder rechter).

⁵³ Kamerstukken, TK 2014/15, 34 118, nr. 1

⁵⁴ www.advocatenblad.nl (zoek op scheiden bij burgerlijke stand (onverstandig)).

mensen zelf dingen onduidelijk regelen, of niet regelen, moeten ze later alsnog een advocaat inschakelen om de problemen op te lossen. Dan schiet het wetsvoorstel zijn doel voorbij. Ook mensen die afzien van hun rechten, moeten wel weten waar ze afstand van doen. Dat is vaak niet het geval.”

Volgens mevrouw Timmermans kan een scheiding bij de ambtenaar van de burgerlijke stand alleen op een goede wijze verlopen indien het gaat om een eenvoudige scheiding. Een scheiding waarbij geen alimentatieberekening nodig is, geen koopwoning verdeeld hoeft te worden en waarbij geen pensioenen te hoeven worden afgewikkeld. Als het gaat om een complexe scheiding waarbij er wel sprake is van al dit soort zaken, dan is het onverstandig om de scheiding via de burgerlijke stand te regelen.

Paragraaf 4.3 – rapport

Uit interviews met verschillende advocaten blijkt dat de digitalisering iets is waar niet aan ontkomen kan worden.⁵⁵ Uit de praktijk blijkt dat mensen behoefte hebben aan de mogelijkheid om hun zaken digitaal te regelen. Dit blijkt onder andere uit de hoeveelheid scheidingen die online worden aangevraagd. Advocaten geven aan dat zij verwachten dat over een aantal jaren alles digitaal verloopt en dit alleen nog maar voor meer zaken gaat gelden. Uit een onderzoek van Instituut Rathenou blijkt dat de digitalisering van de samenleving veel verschillende vragen oproept.⁵⁶ Het Rathenau Instituut is dertig jaar geleden opgericht om onderzoek te doen naar nieuwe wetenschap en technologie en hoe die de samenleving beïnvloeden.⁵⁷ Het rapport werd geschreven naar aanleiding van een motie die werd ingediend bij de Eerste Kamer door eerste kamerlid Gerkens. In deze motie wordt beschreven dat bij digitalisering belangrijke normen en waarden in het geding kunnen komen.⁵⁸ De conclusie die in ieder geval wordt getrokken in het rapport is dat er terecht zorgen zijn omtrent de digitalisering en dan met name omtrent de ethische en maatschappelijke impact. Uit het rapport blijkt dat het essentieel is om bepaalde zaken in de digitalisering te versterken.⁵⁹ Dit om er voor te zorgen dat de maatschappelijke en ethische aspecten worden gewaarborgd. In het rapport worden in de conclusies een vijftal acties genoemd die er voor moeten zorgen dat de publieke waarden in samenleving geborgd kunnen blijven.⁶⁰ Namelijk:

1. *“Stel een interdepartementale werkgroep in die toewerkt naar een kabinetsvisie op de omgang met de maatschappelijke en ethische betekenis van digitalisering, en die zorgt voor politiek-bestuurlijke coördinatie.”*
2. *“Versterk de rol en positie van toezichthouders.”*
3. *“Stel een “Digitaliseringsakkoord” op om commitment en verantwoordelijkheden van bedrijven, overheid, en maatschappelijke actoren omtrent de borging van publieke waarden in de digitale samenleving vast te leggen.”*
4. *“Organiseer een nationale dialoog over de betekenis van digitalisering voor de borging van publieke waarden.”*
5. *“Zorg voor periodieke politieke discussie in de Eerste en Tweede Kamer over de governance van maatschappelijke en ethische digitaliseringsvraagstukken.”⁶¹*

Door deze acties te ondernemen moeten de ethische en maatschappelijke waarden uit de samenleving gewaarborgd worden. Aan digitalisering is niet te ontkomen en dus moeten overheden en het bedrijfsleven samenwerken om er voor te zorgen dat de normen en

⁵⁵ Bijlage 4 - Interview

⁵⁶ www.rathenou.nl (zoek op digitalisering).

⁵⁷ Rapport Opwaarderen - Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving, p. 6.

⁵⁸ Rapport Opwaarderen – Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving p. 125

⁵⁹ Rapport Opwaarderen – Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving p. 132

⁶⁰ Rapport Opwaarderen – Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving p. 133

⁶¹ Rapport Opwaarderen – Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving. p. 133

waarden die centraal staan in onze maatschappij blijven bestaan en het belang hiervan niet uit het oog wordt verloren.

De rechtspraak is tevens bezig al deze digitale ontwikkelingen door te voeren. Dit doet de overheid door middel van het opzetten van een digitaal systeem dat burgers de mogelijkheid verschaft online te procederen. Het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (hierna te noemen: KEI) moet er voor gaan zorgen dat de huidige manier van werken wordt gemoderniseerd.⁶² De minister van Veiligheid en Justitie heeft samen met de Raad voor de rechtspraak besloten om de digitale manier van werken te optimaliseren. Vanaf het jaar 2017 zal het programma KEI in werking treden. Dit zal plaats vinden in verschillende fasen. Digitaal procederen wordt verplicht gesteld en zal in ieder geval voor civiele vorderingszaken bij de Hoge Raad gaan gelden, in asiel en bewaringszaken voor alle rechtbanken en in handelszaken bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland.⁶³ Deze digitalisering brengt ook met zich mee dat een digitaal systeem wordt ontwikkeld voor alle rechtbanken, gerechtshoven, de Hoge Raad en voor de Centrale Raad van Beroep. Deze systemen geven burgers de mogelijkheid om via een DigiD code dossiers te raadplegen en documenten in te dienen. Dit betekent ook dat de agenda van de rechtbank – de rol – zal worden afgeschaft. Burgers kunnen nu zelf de procedure volgen en zien wanneer er zaken gepland staan. Bedrijven hebben deze mogelijkheid ook waardoor de link in het midden – de rechtbank- niet langer in beeld is.⁶⁴

Paragraaf 4.4 - deelconclusie

In dit hoofdstuk komt naar voren waar de verschillen en overeenkomsten liggen inzake de online en de offline scheiding. De verschillen die naar voren komen zijn de wijze van het onderhouden van het contact, de hoeveelheid aan werkzaamheden, online procederen en stukken aanleveren, de duur van de scheiding, de prijs van de scheiding en de persoonlijke aandacht. De overeenkomsten die in dit hoofdstuk naar voren komen zijn het doel, het eerste contactmoment, een tussenpersoon, de beschikking van de rechtbank en de stukken die worden opgemaakt. Daarnaast is beschreven dat de digitalisering in opkomst is en niet meer weg te denken is uit de maatschappij. Zo komt dit bijvoorbeeld naar voren naar aanleiding van het wetsvoorstel “scheiden zonder rechter”. Dit wetsvoorstel beoogt de procedure tot scheiding te vereenvoudigen en te versnellen. Ook wordt door de overheid de mogelijkheid gestimuleerd om online te scheiden. Op online platforms wordt deze mogelijkheid aangeboden en wordt hiermee ook duidelijk de digitalisering versterkt. De vFAS geeft een aantal kritische punten aan die naar voren komen in het wetsvoorstel. De digitalisering brengt ook een aantal kritische punten met zich mee. In een rapport van het Rathenou instituut wordt uiteengezet dat door de digitalisering bepaalde waarden in het geding komen. Hierbij kan gedacht worden aan ethische en maatschappelijk waarden. Om er voor te zorgen dat deze waarden worden geborgd moeten overheid en bedrijfsleven samenwerken om deze waarden te versterken en in acht te houden. Het programma KEI moet er voor gaan zorgen dat de rechtspraak digitaal gaat werken en burgers de mogelijkheid geeft digitaal te procederen. In 2017 wordt dit programma in werking gezet en kunnen burgers digitaal stukken indienen en ook bezien hoe hun zaak vordert. Dit zorgt er voor dat de rol van de rechtbank verdwijnt.

⁶² www.rijksoverheid.nl (zoek op KEI).

⁶³ www.rijksoverheid.nl (zoek op KEI).

⁶⁴ www.kijkopkei.nl (zoek op *de rol van de rechter*).

Hoofdstuk 5 - Welke (juridische) risico's inzake consequenties voor cliënten brengt online scheiden met zich mee?

In dit hoofdstuk worden de (juridische) risico's voor cliënten besproken die voortvloeien uit de online scheiding. Zoals besproken in hoofdstuk drie kunnen cliënten online zelf de scheiding aanvragen. Omdat tijdens dit online proces vrijwel geen persoonlijk contact bestaat tussen partijen en de scheidingsspecialist, verloopt het online proces anders dan de offline echtscheiding. Tijdens de online procedure is er eenmalig telefonisch contact en indien cliënt dringende vragen heeft kunnen deze telefonisch worden gesteld. Als de online procedure wordt afgewogen ten opzichte van de offline echtscheiding komt duidelijk naar voren dat tijdens de online procedure veel inzet van de cliënt nodig is. Terwijl tijdens de offline scheiding de taken worden neergelegd bij een advocaat of mediator. Omdat de cliënt tijdens het online proces zelf aan het werk zal moeten gaan en tevens naar eigen inzicht de stukken zal moeten invullen, bestaat altijd het risico dat zaken verkeerd gaan of niet op juiste wijze worden uitgevoerd. Daarnaast komt het emotionele aspect ook naar voren. Tijdens een scheiding is er sprake van veel uiteenlopende emoties. Tijdens deze emotionele periode kunnen keuzes worden gemaakt waar de cliënt achteraf anders op terug kijkt. Hieronder worden de risico's/knelpunten uiteengezet.

Paragraaf 5.1 - emotioneel onvoldoende ondersteuning

Tijdens de online scheiding, beschreven in hoofdstuk drie, vindt er - afhankelijk van het gekozen pakket - weinig persoonlijk contact plaats tussen de cliënt en de scheidingsspecialist. Uit interviews welke onderzoekster heeft gehouden met verschillende advocaten komt onder andere naar voren dat advocaten aangeven dat het van belang is om tenminste één keer om de tafel te gaan zitten met de cliënt.⁶⁵ Op deze wijze kunnen alle belangen die spelen duidelijk worden gemaakt door de cliënt. Het is niet alleen van belang alle feiten duidelijk te krijgen maar het is ook van belang dat de cliënt voldoende kan aangeven waar hij of zij tegenaan loopt. De advocaat en/of mediator kan hier vervolgens op inspelen door deze zaken mee te nemen in het scheidingsproces. De cliënt zal op deze manier achteraf minder snel het gevoel hebben bepaalde zaken onvoldoende te hebben toegelicht. De emoties die komen kijken bij een scheiding zijn voor de meeste mensen erg heftig. Om deze reden is het van belang dat de cliënt voldoende heeft kunnen aangeven wat er speelt tijdens het scheidingsproces. Omdat tijdens het online proces – afhankelijk van het gekozen pakket – weinig persoonlijk contact bestaat, kan dit een cliënt achteraf een gevoel van onvrede geven. Het is voor de (meeste) cliënten van belang dat zij de onderliggende dynamiek die speelt kunnen uitleggen en kunnen vertellen waar het precies is mis gegaan.

Paragraaf 5.2 - (te) snel beslissen

Tijdens het online scheidingsproces willen mensen het liefst zo snel mogelijk de scheiding afronden. Dit blijkt onder andere uit de hoeveelheid e-mail die binnenkomt bij netjesscheiden.nl, waarin mensen regelmatig vragen naar wanneer de scheiding rond is. Omdat het proces digitaal verloopt en mensen zelf de stukken opmaken worden snel allerlei belangrijke beslissingen genomen. Men wil namelijk zo snel mogelijk klaar zijn met het proces. De meerderheid van de aanmeldingen kiest voor pakket één of pakket twee. Dit betekent dat de meeste cliënten zelf het werk verrichten en bij pakket één wordt er niets nagekeken. Een risico dat hierbij komt kijken is dat overhaaste beslissingen worden genomen. Omdat men “er klaar mee wil zijn” worden zaken als partneralimentatie en boedelverdeling snel weggewuifd. Uit de e-mailwisseling met cliënten blijkt dat veel personen geen partneralimentatie wensen. Uiteraard staat iedereen vrij in deze keuze. Maar hoe denkt de cliënt hier achteraf over? En is er voldoende duidelijk gemaakt dat het recht op deze alimentatie bestaat? Omdat het online proces snel en vrijwel zonder persoonlijk contact verloopt, is het risico op te snel gemaakte beslissingen altijd aanwezig. Als inderdaad overhaaste beslissingen zijn genomen, dan is dit risico voor de cliënt. De cliënt gaat namelijk

⁶⁵ Bijlage 5 - Interview

bij het begin van het proces een overeenkomst aan met daarbij een verantwoordelijkheid om zelf zorg te dragen voor het invullen van stukken.

Paragraaf 5.3 - voldoende duidelijkheid?

Tijdens het online proces heeft de cliënt tenminste één contact moment met de scheidingsspecialist. Dit gesprek vindt plaats nadat de aanmelding voor de online scheiding is binnengekomen via het online platform. De betreffende medewerker neemt vervolgens telefonisch contact op met de cliënt. Tijdens dit gesprek wordt de procedure tot online scheiden omschreven en wordt aan de cliënt gevraagd of er gestart kan worden met de procedure. Is dit inderdaad het geval, dan zal de medewerker een aantal vragen stellen om te bepalen welke stukken dienen te worden verzonden naar de cliënt. De stukken worden vervolgens door de cliënt opgesteld en afhankelijk van het gekozen pakket – gecontroleerd. Als de stukken naar de advocaat worden verzonden, dan zendt de advocaat de stukken vervolgens door naar de rechtbank. Bij de rechtbank wordt de zaak op de rol gezet – de agenda van de rechtbank – en wordt na gemiddeld vier tot vijf weken de scheiding uitgesproken. Het online scheidingsproces kan zeer snel verlopen als de cliënt snel de stukken opmaakt en ondertekend retour zendt aan het kantoor. De cliënt kiest zelf een pakket uit en moet dus ook zelf de verantwoordelijkheid dragen voor het online proces. Tijdens het online proces is het van belang dat de zaken voldoende duidelijk gemaakt zijn jegens de cliënt. Als de cliënt namelijk afziet van partneralimentatie omdat hier weinig over verteld is, dan kunnen achteraf vragen gesteld worden.

Zo ook in een uitspraak van het Gerechtshof (hierna te noemen: Hof) van 10 december 2014.⁶⁶ In deze uitspraak hebben partijen bij Easy Echtscheiding de scheiding in gang gezet. Vervolgens hebben partijen een gesprek gehad met een mediator van Easy Echtscheiding. De mediator heeft tijdens dit gesprek aangegeven dat mevrouw het recht heeft op partneralimentatie voor de duur van twaalf jaren. Het inkomen van de man uit onderneming is hierbij niet meegewogen. Het Hof kan niet vaststellen of door de mediator voldoende is toegelicht over het recht op partneralimentatie en dan met name omtrent de wettelijke grondslagen voor alimentatie. Het Hof is van mening dat de mediator de verplichting heeft om partijen zodanig in te lichten dat voor hen voldoende duidelijk is wat hun rechten en verplichtingen tegenover elkaar zijn. De advocaat die was aangesteld in de zaak heeft partijen evenmin voldoende duidelijk gemaakt wat de rechten en verplichtingen waren van partijen. De advocaat is door middel van een videoboodschap aangesteld en heeft de opdracht gekregen om partijen te vertegenwoordigen.

Het Hof acht dat de advocaat een zorgvuldigheidsnorm heeft en dat uit deze zorgvuldigheidsnorm voortvloeit dat de advocaat zich er van moet vergewissen dat partijen op de hoogte zijn van de rechten en plichten tegenover elkaar. Met name het feit dat partijen geen afstand doen van rechten waar zij onvoldoende mee bekend zijn. In deze zaak is het Hof van oordeel dat er een wanverhouding bestaat tussen de afgesproken alimentatie en de alimentatie waar recht op bestond. Volgens het Hof is het convenant tot stand gekomen met een grove miskennis van de wettelijke maatstaven en moet wordt bekeken of er op grond van de huidige draagkracht van de man alimentatie kan worden vastgesteld. Uiteindelijk oordeelde het Hof dat de hoogte van de partneralimentatie moest worden aangepast naar de huidige draagkracht van de man. De hoogte van de partneralimentatie werd hoger voor de vrouw en werd naar maatstaven van de wet gehanteerd. Het is dus van groot belang dat er voldoende wordt uitgelegd over de rechten en plichten van partijen jegens elkaar. Is er voldoende uitgelegd en voldoende informatie verstrekt, dan kunnen partijen op basis van een volledig beeld beslissingen nemen. Achteraf hoeven er dan geen zaken te worden teruggedraaid of aangepast.

⁶⁶ Hof Den Haag 10 december 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:4304.

Paragraaf 5.4 - zaken terugdraaien

Uit de uitspraak van het Hof blijkt dat indien er tijdens het proces van scheiden zaken niet voldoende worden toegelicht of uitgelegd de behandeld advocaat in de zaak aansprakelijk wordt geacht. De advocaat heeft een zorgvuldigheidsnorm en moet er voor zorgen dat partijen voldoende zijn ingelicht over de rechten en verplichtingen die ontstaan jegens elkaar. Dit laat ook direct een risico zien dat voortvloeit uit het online platform. Namelijk dat partijen achteraf zaken willen terug draaien of anders willen zien. Dit zorgt er voor dat er alsnog een proces moet worden aangespannen bij de rechtbank. Ook hier is vervolgens een advocaat nodig die de zaak in goede banen leidt en alle stukken indient bij de rechtbank. Dit betekent dat achteraf wederom kosten worden gemaakt voor het proces. Hierbij kan gedacht worden aan griffierecht. Mocht de cliënt niet in aanmerking komen voor subsidie van de RvR, dan dient cliënt zelf de advocaatkosten te betalen. Ook dit komt bovenop de al gemaakte kosten in het eerdere proces. Indien de mediator en/of advocaat te kort is geschoten in het proces en partijen onvoldoende heeft voorgelicht wordt dit hen ook aangerekend. De rechter gaat ervan uit dat de professional er zorg voor draagt dat cliënt alle informatie krijgt die nodig is. Een risico dat voortvloeit uit het online platform is dat cliënten onvoldoende kennis hebben van de zaak en wellicht keuzes maken die achteraf moeten worden teruggedraaid. Dit resulteert vervolgens in extra kosten en een langere looptijd. De gevolgen die voortvloeien uit aansprakelijkheid van de mediator/behandelaar van de zaak wordt in hoofdstuk zes uiteengezet.

Paragraaf 5.5 - extra kosten

Een online scheiding kan in korte tijd worden gerealiseerd. Als de cliënt zo snel mogelijk de stukken opstelt en vervolgens ondertekend retour zend, dan kan de medewerker de stukken naar de advocaat sturen. Vervolgens dient de advocaat de stukken in bij de rechtbank. Wanneer de stukken bij de rechtbank worden ingediend wordt de zaak op de rol gezet. Vervolgens wordt op de betreffende roldatum de scheiding uitgesproken en wordt een beschikking afgegeven die wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Wat blijkt uit e-mail van cliënten is dat mensen zo snel mogelijk de zaak willen afronden. Dit betekent dat het convenant en ouderschapsplan ook zo snel mogelijk worden ingevuld. Mochten er in deze gevallen zaken verkeerd worden geregeld of beslissingen worden genomen waar cliënten achteraf spijt van hebben, dan moeten deze beslissingen weer worden terug gedraaid. Hierbij kan gedacht worden aan een te laag bedrag aan alimentatie. Indien een bepaalde regeling moet worden aangepast, moet er een wijzigingsverzoek bij de rechtbank worden ingediend. Uit de praktijk blijkt dat een verzoek tot wijziging met alle bijkomende zaken al snel op € 2000 neer komt.⁶⁷ Er moet namelijk een verzoek tot wijziging worden opgesteld, indien partijen het niet eens zijn met elkaar kan verweer worden gevoerd en buiten deze zaken om komt er ook altijd griffierecht bij kijken.

Paragraaf 5.6 - juridisch niet correct

Een juridisch risico dat voortvloeit uit het online platform is dat cliënten zaken met elkaar regelen die achteraf niet juist blijken te zijn. Met name het risico dat zaken juridisch inhoudelijk niet blijken te kloppen of helemaal niet juridisch hadden mogen worden opgenomen. Uit de praktijk blijkt dat bij verschillende advocatenkantoren met regelmaat convenanten moeten worden hersteld die online zijn overeengekomen. Een advocaat gaf in een interview aan dat in zijn dagelijkse praktijk zich regelmatig cliënten melden die zaken in hun convenant willen herstellen of terug draaien.⁶⁸ Het kan dan bijvoorbeeld gaan om afgesproken alimentatie die te laag is ingesteld. Partijen zijn in de meeste gevallen niet juridisch onderlegd en gaan er vanuit dat wat zij afspreken correct is. Uit de praktijk blijkt dit vaak niet zo te zijn. Het risico dat hieruit voortvloeit is dat partijen zaken overeenkomen die niet correct zijn. Als de advocaat de stukken indient bij de rechtbank zal de rechter zich buigen over het convenant alsmede de ingediende stukken. Wanneer blijkt dat zaken onjuist

⁶⁷ Bijlage 2 - Interview

zijn opgenomen zal de rechter de zaak aanhouden en aangeven dat cliënten de stukken zodanig moeten wijzigen dat het inhoudelijk juist is. Omdat de zaak wordt aangehouden moet ook een nieuwe roldatum worden bepaald. Dit alles zorgt voor vertraging in het proces. Mochten er zaken in het convenant worden opgenomen waar partijen het achteraf niet eens zijn of zijn er nieuwe omstandigheden waardoor de afgesproken zaken vragen om wijziging, dan zal dit hoogstwaarschijnlijk moeten worden gewijzigd door middel van een wijzigingsverzoek bij de rechtbank. Dit geeft extra kosten en een extra looptijd aangezien de wijzigingen moeten worden verwerkt. Afhankelijk van het inkomen van de cliënt kan er wellicht een toevoeging aangevraagd worden. Mocht dit niet het geval zijn, dan dient cliënt zelf zorg te dragen voor de kosten van de procedure. Wat er uiteindelijk voortvloeit uit al deze risico's is onder andere ontevredenheid bij de cliënt. De cliënt wil alles zo snel mogelijk en zo goed mogelijk regelen. Mochten er achteraf zaken niet juist geregeld zijn zullen zij terug grijpen naar de procedure die doorlopen is..

Paragraaf 5.7 - mening onderzoekster

Onderzoekster is van mening dat er verschillende risico's voortvloeien uit de online scheiding. De risico's voor de cliënt zijn met name de risico's op onvoldoende emotionele ondersteuning, onvoldoende duidelijkheid, te snel te beslissen en door verkeerde keuzes zaken willen terug draaien. Omdat het online proces in grote lijnen zelfstandig door de cliënt moet worden doorlopen is het niet vreemd dat er risico's ontstaan. Deze risico's worden op voorhand aanvaard door de cliënt wanneer de overeenkomst tot opdracht wordt aanvaard en wanneer de algemene voorwaarden worden geaccepteerd. Onderzoekster denkt dat de kwaliteit van het proces gewaarborgd kan worden door te zorgen dat er altijd een inhoudelijke controle plaatsvindt. Op deze manier valt er een pakket weg – pakket één – maar zullen de stukken in ieder geval op juiste wijze worden ingevuld en ingediend. Het voordeel hier van is dat indien er zaken onjuist worden opgenomen of over het hoofd worden gezien, de cliënt de mogelijkheid krijgt om dit aan te passen. Dit zorgt er voor dat stukken inhoudelijk kloppen en de cliënt geen zaken of regelingen kan opnemen die achteraf niet juist zijn. Hierbij moet zowel aan juridische als fiscale zaken gedacht worden. Bijvoorbeeld inzake partner of kinderalimentatie of de verdeling van een koopwoning. Uiteindelijk geeft dit ook een stuk tevredenheid bij de cliënt. Er hoeft dan namelijk achteraf geen proces meer worden aangespannen om zaken terug te draaien.

Paragraaf 5.8 - deelconclusie

Wat naar voren komt in dit hoofdstuk is dat er verschillende risico's voortvloeien uit een online procedure. De risico's voor de cliënt zijn in ieder geval: onvoldoende emotionele ondersteuning, te snel beslissingen maken, onvoldoende duidelijkheid, zaken terug draaien, extra kosten maken en juridisch niet correcte zaken opnemen. Omdat tijdens het online proces de cliënt zelf verantwoordelijk is voor het opstellen van de stukken en zelf verantwoordelijk is om alles in goede banen te leiden, kunnen deze risico's zich voordoen. Uit de praktijk blijkt – naar aanleiding van interviews – dat al deze kwesties zich regelmatig voordoen. Partijen zijn niet juridisch onderlegd en gaan er van uit dat wat zij met elkaar afspreken kloppend is. Achteraf moeten regelmatig convenanten worden aangepast of worden er bij de rechtbank zelfs wijzigingsverzoeken ingediend door de advocaat teneinde opgenomen regelingen te wijzigen. Dit alles kan leiden tot een stuk ontevredenheid bij cliënten. Onderzoekster is van mening dat een inhoudelijke controle van belang is bij het online scheiden proces. Deze inhoudelijke controle kan er voor zorgen dat er geen zaken worden opgenomen die achteraf niet blijken te kloppen en geeft ook een stuk tevredenheid mee aan de cliënt. Juist omdat de cliënt niet de benodigde juridische en fiscale kennis bezit is het van belang dat de vertegenwoordiger er voor zorgt dat dit alles inhoudelijk gecontroleerd wordt.

Hoofdstuk 6 - Welke (juridische) risico's inzake aansprakelijkheid brengt online scheiden met zich mee?

In dit hoofdstuk wordt bekeken of er (juridische) risico's/knelpunten inzake aansprakelijkheid voortvloeien uit de online scheiding. Er wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de aansprakelijkheid jegens het bedrijf dat bemiddelt in de online scheiding. Bij het aangaan van de overeenkomst met de cliënt wordt bepaald dat de algemene voorwaarden van toepassing zijn. Ook wordt bepaald dat cliënt zelf volledig verantwoordelijk is voor het invullen en opmaken van de stukken. Per pakket is de overeenkomst verschillend aangezien bij pakket één geen controle bestaat en bij pakket drie een volledige controle wordt meegenomen. Er wordt bekeken op welke wijze een klacht tegen een scheidingsspecialist/mediator kan worden ingediend en in welke gevallen. Daarnaast wordt een kritisch punt inzake de akte van berusting besproken en wordt besproken op welke wijze de aansprakelijkheid inzake beroep en bedrijf wordt uitgesloten door een verzekering. Tot slot wordt de zorgplicht van de advocaat besproken.

Paragraaf 6.1 - scheidingsspecialist/mediator

De scheidingsspecialist/mediator is de behandelaar van de online scheidingszaak. Dit betekent dat indien een cliënt niet tevreden is inzake de procedure, en de scheidingsspecialist/mediator is aangesloten bij het MfN, de cliënt een klacht kan indienen jegens de behandelaar. Als een cliënt bijvoorbeeld vindt dat hij of zij niet goed is voorgelicht in de zaak kan er een klacht worden ingediend tegen de betreffende mediator/behandelaar. Indien een mediator aangesloten is bij de Mediatorsfederatie Kwaliteitsregister Nederland (hierna te noemen: MfN) dient de mediator zich te houden aan de eisen en regels van het MfN.⁶⁹ De MfN hanteert strenge eisen en vaardigheden welke een aangesloten mediator moet hanteren en doorvoeren. In het beroepsprofiel van het MfN staan de kwaliteiten en beroepshouding van de mediator beschreven.⁷⁰ Deze eisen en kwaliteiten dienen er voor te zorgen dat de mediator op juiste wijze handelt tijdens de uitoefening van het beroep. Als een cliënt uiteindelijk niet tevreden is omtrent de wijze van handelen van de mediator kan de cliënt in eerste instantie naar de mediator zelf toe stappen om te bespreken wat er niet goed gegaan is. Mocht dit niet voldoende zijn kan de cliënt ook naar de Stichting Kwaliteit Mediators (hierna te noemen: SKM) toestappen en hier een klacht indienen over de behandelend mediator.

Het indienen van een klacht kan alleen omtrent de mediator zijn en niet inzake het geschil dat behandeld is. Tevens moet de mediation inmiddels beëindigd zijn. Is dit inderdaad het geval, dan kan de cliënt een klacht indienen tegen de mediator bij het MfN. Deze klacht wordt behandeld door een klachtcoördinator.⁷¹ De klachtcoördinator bekijkt allereerst of er wel aan de voorwaarden voor het indienen van een klacht is voldaan. Er wordt bekeken of het gaat om mediation en of de mediator is aangesloten bij het MfN. Daarnaast moet de klacht via de klachtenregeling zijn ingediend. Is dit inderdaad het geval, dan wordt er een klachtbehandelaar aangesteld die de klacht verder in behandeling neemt.⁷² Tijdens de behandeling van de klacht staat het begrip van hoor en wederhoor centraal. Partijen worden begeleid om zelfstandig naar een oplossing toe te werken. Als partijen er uiteindelijk samen uitkomen wordt de zaak afgesloten. Mocht dit niet het geval zijn dan kan de cliënt in de zaak berusten of bestaat de mogelijkheid om de klacht voor te leggen aan de Stichting Tuchtrechtspraak Mediators (hierna te noemen: STM).⁷³ Mocht een behandelend mediator niet zijn ingeschreven bij het MfN register dan dient de cliënt de klacht in te dienen bij de betreffende beroepsorganisatie.

⁶⁹ Schutte & Spierdijk 2011 p. 14

⁷⁰ www.mfn.nl (zoek op *beroepsprofiel*).

⁷¹ www.mfn.nl (zoek op *klacht*).

⁷² www.stm.nl (zoek op *klacht*).

⁷³ www.mediationtucht recht.nl (zoek op *klacht indienen*).

Als de cliënt besluit dat een goede oplossing er niet in zit tussen partijen, dan kan de cliënt – als belanghebbende – een klacht indienen bij de STM. De klacht dient schriftelijk te worden ingediend en kan tot maximaal 6 maanden na de klachtenbehandeling bij de SKM worden opgestart.⁷⁴ De klacht kan worden ingediend door de belanghebbende die acht dat de mediator de Gedragsregels heeft overtreden of in strijd handelt met deze Gedragsregels. Als de cliënt de klacht heeft ingediend tegen de betreffende mediator wordt de mediator hiervan in kennis gesteld door de secretaris van de Tuchtcommissie. Vervolgens heeft de mediator 4 weken de tijd om te reageren op de klacht van de cliënt. Nadat er verweer is gevoerd door de mediator wordt er een zitting ingepland door de voorzitter van de Tuchtcommissie. Tijdens de zitting kan de cliënt de klacht toelichten en kan de mediator eventueel zijn verweer toelichten. De Tuchtcommissie beslist inzake de verschijning van partijen op de zitting.

Mocht de cliënt dit nodig achten, kan de cliënt zich laten bijstaan door een advocaat. Dit geldt ook voor de mediator.⁷⁵ Na de zitting beslist de Tuchtcommissie binnen tien weken over de uitspraak. De uitspraak wordt per post verzonden naar partijen. De Tuchtcommissie beoordeelt de klacht op gegrondheid. Als inderdaad sprake is van overtreding van de Gedragsregels, dan kan de Tuchtcommissie de mediator een maatregel opleggen.⁷⁶ De maatregel kan uit verschillende zaken bestaan. Namelijk het opleggen van een waarschuwing of berisping, het schorsen van de registratie van de mediator of het doorhalen van de registratie. Ook bestaat de mogelijkheid dat de klacht gegrond wordt geacht zonder dat er enige maatregel wordt opgelegd.⁷⁷ Als één der partijen het niet eens blijkt te zijn met de uitspraak van de Tuchtrechter, dan kunnen partijen binnen vier weken na de uitspraak in Beroep gaan bij het College van Beroep. Er dient vervolgens een beroepschrift te worden ingediend met daarin de gronden waarop het beroep is gebaseerd. De wederpartij kan vervolgens reactie geven op het beroepschrift. De rest van het proces verloopt op eenzelfde wijze als dit bij de STM het geval is.⁷⁸

Paragraaf 6.2 - aansprakelijkheidsverzekering

De Scheidingsadviseur Nederland B.V. heeft een beroepsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten om beroepsaansprakelijkheid uit te sluiten. Beroepsaansprakelijkheid vloeit voort uit alle werkzaamheden die in uitoefening van een bedrijf worden gemaakt. Tijdens deze werkzaamheden kunnen zaken verkeerd lopen of anders dan aanvankelijk de bedoeling was. In de overeenkomst die wordt aangegaan tussen partijen ligt de inspanningsverplichting als basis en partijen dienen op grond hiervan te werk te gaan. Wanneer zaken niet lopen zoals had moeten of als dingen fout gaan, dan komt de beroepsaansprakelijkheid naar voren. Deze beroepsaansprakelijkheid geldt indien degene die het beroep uitoefent fouten maakt bij de uitoefening hiervan. Er kan hierbij gedacht worden aan verkeerde advisering, onjuist handelen of nalatigheid.

Om te bepalen of inderdaad sprake is van beroepsaansprakelijkheid moet worden bekeken of eenzelfde persoon op dezelfde wijze zou hebben gehandeld met dezelfde kennis en ervaring als degene die de fout heeft gemaakt binnen de uitoefening van het bedrijf. Is dit inderdaad het geval dan kan degene die de fout heeft gemaakt aansprakelijk worden geacht. Dit betekent dat als een medewerker van netjesscheiden.nl een fout maakt tijdens het proces of bijvoorbeeld verkeerde voorlichting verstrekt, de aansprakelijkheidsverzekering de schade hiervoor dekt. De hoogte van de dekking hangt af van het bedrag waarvoor verzekerd is. De Scheidingsadviseur Nederland B.V. is als overkoepelend orgaan van netjesscheiden.nl verzekerd voor beroepsaansprakelijkheid. Dit betekent dat indien fouten worden gemaakt

⁷⁵ www.mediationtuchtrecht.nl (zoek op *klacht indienen*).

⁷⁶ www.mediatontuchtrecht.nl (zoek op *maatregel opleggen*).

⁷⁷ www.mediatontuchtrecht.nl (zoek op *maatregel opleggen*).

⁷⁸ www.mediationtuchtrecht.nl (zoek op *hoger beroep*).

door een medewerker de aansprakelijkheid wordt overgeheveld aan de verzekering. Bijvoorbeeld als een cliënt verkeerd geïnformeerd is of als er onjuist gehandeld is door een medewerker. In deze gevallen zorgt de beroepsaansprakelijkheidsverzekering er voor dat de schade wordt vergoed ingeval er fouten zijn gemaakt.

Daarnaast is er een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten die er voor zorgt dat vermogensschade wordt gedekt die door medewerkers wordt gemaakt. Dit kan het geval zijn indien door een medewerker vermogensschade wordt veroorzaakt. Onder vermogensschade wordt verstaan: zowel geleden verlies als gederfde winst.⁷⁹ Daarnaast komen voor vergoeding in aanmerking:

- a. *“redelijke kosten ter voorkoming of beperking van schade die als gevolg van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, mocht worden verwacht;”*
- b. *“redelijke kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid;”*
- c. *“redelijke kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte.”⁸⁰*

De aansprakelijkheidsverzekering dekt mogelijke schade die een cliënt kan oplopen tijdens het online scheiden proces. Daarnaast wordt in de algemene voorwaarden door de Scheidingsadviseur Nederland B.V. de verantwoordelijkheid bij de Cliënt neergelegd. Als de cliënt de overeenkomst van opdracht aangaat en tekent voor de overeenkomst worden hier de algemene voorwaarden bijgevoegd.⁸¹ De algemene voorwaarden geven aan dat de cliënt zelf verantwoordelijk is voor het werk dat moet worden verricht en zelf verantwoordelijk is voor de inhoud van de stukken die worden opgesteld. De Scheidingsadviseur Nederland B.V. legt de verantwoordelijkheid bij de cliënt neer en sluit hiermee aansprakelijkheid uit. Mocht het toch zover komen dat een cliënt schade lijdt en dit wil verhalen op het bedrijf, dan is de aansprakelijkheidsverzekering het vangnet voor deze schade. Daarnaast heeft de cliënt de mogelijkheid een klacht in te dienen zoals beschreven in paragraaf 6.1.

Paragraaf 6.3 - akte van berusting

Uit de praktijk blijkt dat een uit het online scheidingsproces een knelpunt voortvloeit.⁸² Verschillende advocaten geven in interviews aan dat het van belang is de cliënt op kantoor even te zien en spreken. Als het gaat om het tekenen van de akte van berusting, dan komt een kritisch punt naar voren waar volgens advocaten onvoldoende rekening mee wordt gehouden tijdens het online proces. Bij het tekenen van de akte van berusting moet de advocaat zich er van kunnen vergewissen dat cliënten instemmen met het tekenen van de akte van berusting. Voor de advocaat moet voldoende duidelijk zijn dat cliënt met volle instemming en overtuiging de akte van berusting tekent. De cliënt legt zich met het tekenen van deze akte namelijk neer bij de scheiding en zal berusten in de uitspraak van de rechter. Een advocaat heeft een zorgvuldigheidsplicht en deze zorgvuldigheidsplicht betekent dat van de advocaat verwacht mag worden dat hij of zij de zorgvuldigheid in acht neemt die van een weldenkend en bekwaam advocaat mag worden verwacht.

Tevens dient de advocaat er zorg voor te dragen dat de cliënt voldoende informatie moet hebben gekregen om een weloverwogen beslissing te kunnen nemen. De akte van berusting dient om deze redenen te worden getekend in het bijzijn van de advocaat. Tegenwoordig wordt het tekenen van de akte van berusting ook via Skype uitgevoerd ingeval dit makkelijker is voor de cliënt.⁸³ Ook hier wordt kritisch tegenaan gekeken aangezien de advocaat op het betreffende moment niet fysiek aanwezig is bij de cliënt en zich er niet van kan vergewissen of er sprake is van bijvoorbeeld dwang. De advocaat moet de zorgplicht handhaven en

⁷⁹ Art. 6:96 lid 1 BW

⁸⁰ Art. 6:96 lid 2 BW

⁸¹ Art. 7:400 BW

⁸² Bijlage 3 - Interview

⁸³ Bijlage 3 - Interview

wanneer de advocaat zich niet houdt aan zijn of haar zorgplicht, dan kan de cliënt de advocaat aansprakelijk stellen.

Paragraaf 6.4 - duidelijke voorlichting

Op de website van www.netjesscheiden.nl wordt aangegeven dat de tijdsduur om de scheiding te doorlopen en af te wikkelen gemiddeld vier tot vijf weken duurt. Uit telefoongesprekken met cliënten blijkt dat veel cliënten denken dat de periode die op de website vermeldt staat de volledige scheidingsperiode betreft. De periode van vier tot vijf weken is afhankelijk van de snelheid waarmee de cliënt de stukken invult en vervolgens ondertekend retour stuurt. Moeten er in het convenant of ouderschapsplan verschillende wijzigingen worden aangebracht en neemt de cliënt hier de tijd voor? Dan kan de periode van scheiding een aantal weken uitlopen. Als alle stukken juist zijn ingevuld en ondertekend retour zijn gezonden door de cliënt, dan zendt de medewerker de stukken door naar de advocaat. De advocaat dient vervolgens alles in bij de rechtbank. De stukken liggen vervolgens gemiddeld vier tot vijf weken bij de rechtbank. Na deze periode is de zaak behandeld en spreekt de rechter de scheiding tussen partijen uit en volgt een beschikking. De periode die bij de rechtbank nog moet worden afgewacht staat (nog) niet op de website vermeldt. Om deze reden kunnen cliënten uitgaan van een korter tijdsbestek dan in werkelijkheid gerealiseerd kan worden. Tevens is duidelijkheid van belang inzake de communicatie tussen cliënten en de scheidingsspecialist. Wat naar voren komt uit e-mailwisseling is namelijk dat er veel cliënten zijn die niet begrijpen wat hen precies te doen staat. Het gaat dan om de opmaak van stukken maar ook om het terug sturen van stukken. Het is van belang om in de e-mail voldoende naar voren te brengen op welke wijze cliënten de stukken moeten retourneren en hierbij ook aangeven waarom het van belang is hier tijdig zorg voor te dragen.

Paragraaf 6.5 - aansprakelijkheid/zorgplicht advocaat

Aangezien bij het online scheiden proces altijd een advocaat zal moeten worden ingeschakeld om de stukken in te dienen bij de rechtbank is de aansprakelijkheid voor de advocaat ook beschreven. Omdat via de Scheidingsadviseur Nederland B.V. mensen hun scheiding regelen moeten er ook stukken worden ingediend bij de rechtbank. Hierbij kan gedacht worden aan het convenant en ouderschapsplan. Deze stukken worden door middel van een verzoekschrift bij de rechtbank ingediend. Op het moment dat de advocaat de stukken gaat indienen is hij of zij verantwoordelijk voor de zaak. Dit betekent dat de advocaat tevens verantwoordelijk wordt geacht voor de in te dienen stukken. De tussenpersoon, de Scheidingsadviseur Nederland B.V., fungeert vanaf dat moment op de achtergrond terwijl de advocaat de verantwoordelijkheid op zich neemt. De advocaat heeft in de uitoefening van zijn beroep een zorgvuldigheidsplicht.⁸⁴ Deze zorgplicht houdt in dat: “een advocaat (zoals iedere beroepsbeoefenaar; de zorgvuldigheid dient te betrachten die van een redelijk bekwaam en redelijk handelend vakgenoot mag worden verwacht”.⁸⁵ Deze maatstaf werd geformuleerd door de Hoge Raad en had met name betrekking op het voeren van procedure als advocaat. Wanneer het gaat om een adviessituatie heeft de Hoge Raad de volgende maatstaf geformuleerd:

“Wanneer een advocaat een cliënt adviseert in het kader van een door een cliënt te nemen beslissing over een bepaalde kwestie, brengt de hiervoor in 3.4.1 genoemde zorgvuldigheidsplicht mee dat de advocaat de cliënt in staat stelt goed geïnformeerd te beslissen.⁸⁶ Het antwoord op de vraag of en in welke mate een advocaat de cliënt daarbij behoort te informeren over en te waarschuwen voor een bepaald risico, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. In dat kader kan onder meer betekenis toekomen aan de ernst en omvang van het desbetreffende risico, de mate van waarschijnlijkheid dat dit zich

⁸⁴ Bijlage 1 – Interview

⁸⁵ HR 9 november 1990, NJ 1991/26.

⁸⁶ HR 2 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ4564.

zal realiseren en de mate waarin de cliënt ervan heeft blijk gegeven zich reeds van dat risico bewust te zijn.”

Bovenstaande maatstaf is geformuleerd voor de situatie waarin een advocaat zijn cliënt moet adviseren. De advocaat heeft de plicht om er voor te zorgen dat de cliënt voldoende geïnformeerd en voorgelicht is om een weloverwogen beslissing te kunnen nemen. Als een advocaat zich niet houdt aan deze maatstaf inzake de zorgplicht, dan schendt hij deze zorgplicht.⁸⁷ Deze schending kan er in resulteren dat de advocaat aansprakelijk wordt gesteld voor de schade die voortvloeit uit het niet in acht nemen van de zorgplicht. De aanklacht waarop de advocaat vervolgens aansprakelijk wordt gesteld moet gebaseerd zijn op een onrechtmatige daad of een toerekenbare tekortkoming.⁸⁸ Alvorens een advocaat aansprakelijk te stellen op grond van schending of een tekortkoming van de zorgplicht kan de cliënt een klacht indienen tegen de betreffende advocaat bij de Deken van de Orde van Advocaten.⁸⁹ Dit zal voornamelijk gebeuren indien op voorhand geen zekerheid is van schending van de zorgplicht. De procedure inzake het tuchtrecht is bepaald in de Advocatenwet.⁹⁰ De procedure verloopt kort samengevat als volgt. Een belanghebbende kan een klacht indienen tegen de advocaat. De klacht moet op schrift worden gesteld en vervolgens worden ingediend bij het arrondissement waar de advocaat kantoor heeft gesteld. De deken neemt vervolgens de klacht in behandeling en zal proberen een oplossing te vinden. Wordt er uiteindelijk geen oplossing gevonden voor het probleem dan moet de zaak worden doorverwezen naar de Raad van Discipline.⁹¹ De Raad van Discipline zal de zaak nogmaals bekijken en bezien of de klacht gegrond is. De Raad beoordeelt dit door middel van toetsing van artikel 46 van de Advocatenwet. Blijkt dit inderdaad het geval te zijn dan kan een waarschuwing, maatregel, boete of schorsing worden opgelegd aan de advocaat. Als uiteindelijk via een klachtenprocedure met de tuchtraad komt vast te staan dat de advocaat fouten heeft gemaakt, dan kan de advocaat officieel aansprakelijk worden gesteld. Aangezien een beroepsaansprakelijkheidsverzekering vervolgens aan de orde komt inzake de aansprakelijkheid zal de verzekering de zaak in ieder geval meenemen en bekijken. Het is mogelijk dat de tuchtraad of de Raad van Discipline een maatregel of andere sanctie oplegt.

Paragraaf 6.6 - deelconclusie

In dit hoofdstuk komt naar voren dat de scheidingsspecialist/mediator via het tuchtrecht aansprakelijk kan worden gehouden inzake een foutieve behandeling van cliënt. Er kan een procedure doorlopen worden waarbij de klacht wordt behandeld en getracht wordt een oplossing te vinden waar alle partijen het mee eens zijn. Daarnaast wordt beschreven dat de aansprakelijkheidsverzekering die het bedrijf heeft afgesloten er voor zorgt dat wanneer er zaken niet verlopen zoals gewenst het risico hiervoor wordt ondervangen door de verzekering. Dit geldt voor de risicoaansprakelijkheid en de beroepsaansprakelijkheid. Tevens komt naar voren dat de akte van berusting een kritisch punt vormt binnen de online scheiden procedure. Dit blijkt uit interviews met advocaten. De akte van berusting dient getekend te worden met de insteek dat geen sprake is van dwang of misbruik van omstandigheden. Vervolgens is besproken dat duidelijke voorlichting op de website van groot belang is voor de cliënt. Duidelijke voorlichting voorkomt misstanden tussen de scheidingsspecialist en het bedrijf en zorgt er voor dat cliënt niet met een verkeerde insteek de scheiding aanvraagt. Tot slot is besproken dat de advocaat die de stukken in de zaak indient een zorgplicht heeft. Deze zorgplicht leidt er toe dat de advocaat gehouden is aan een professionele werkhouding en zich er van moet vergewissen dat cliënt weloverwogen een beslissing kan nemen betreffende een zaak. Als de advocaat deze zorgplicht schendt, dan kan de advocaat aansprakelijk worden gesteld voor de geleden schade.

⁸⁷ Art. 46 Advocatenwet

⁸⁸ Art. 6:162 BW jo. Art. 6:74 BW

⁸⁹ Art 18 lid 1 Advocatenwet

⁹⁰ Art. 46 tot en met 60h Advocatenwet

⁹¹ www.advocatenorde.nl (zoek op *tuchtrecht*).

Hoofdstuk 7 – Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen uiteengezet die uit het onderzoek voortvloeien. De conclusies en aanbevelingen dienen aan te sluiten op de centrale vraag die in hoofdstuk één is geformuleerd.

Paragraaf 7.1 – conclusies

De centrale vraag luidt als volgt:

Welke aanbevelingen kunnen aan Settlement worden gedaan met betrekking tot de eventuele juridische risico's die het online scheidingsplatform met zich meebrengt, gelet op de relevante wet- en regelgeving?

In hoofdstuk één is de inleiding van het onderzoek beschreven. De centrale vraag en deelvragen komen naar voren alsmede de probleembeschrijving en doelstelling van het onderzoek. De deelvragen die zijn geformuleerd in de inleiding van het onderzoek moeten in het geheel antwoord geven op de centrale vraag.

In hoofdstuk twee wordt beschreven op welke wijze de wettelijke echtscheidingsprocedure verloopt met inachtneming van de toepasselijke wet – en regelgeving. De echtscheiding is geregeld in de artikelen 149 tot en met 166 van boek 1 BW. In hoofdstuk twee komt naar voren dat er zowel een eenzijdig als een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding kan worden ingediend. Onderzoekster heeft er voor gekozen om toe te spitsen op het gezamenlijk verzoek tot echtscheiding aangezien bij de online scheiding alleen via een gezamenlijk verzoek kan worden gescheiden. Een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding wordt door een advocaat bij de rechtbank ingediend.

Partijen kunnen er voor kiezen om een gezamenlijke advocaat aan te stellen die het verzoek tot echtscheiding behandelt. Ook kunnen partijen beiden een aparte advocaat aanstellen. Tot slot kunnen partijen er voor kiezen om een advocaat/mediator aan te stellen die het proces tussen partijen begeleidt. Als partijen kiezen voor mediation wordt door een mediator het proces tot echtscheiding doorgelopen. De mediator is een onafhankelijk persoon die partijen zelf tot een oplossing laat komen. Deze oplossingen en afspraken worden vastgelegd in een overeenkomst die bij het verzoekschrift wordt gevoegd. De advocaat of mediator die werkzaam is in de zaak dient de stukken op te stellen en deze vervolgens in afstemming met de cliënten in te dienen bij de rechtbank. De stukken die opgesteld moeten worden zijn in ieder geval het convenant, indien nodig een ouderschapsplan, een vermogensopstelling en wellicht een alimentatieberekening. De stukken die moeten worden opgesteld zijn afhankelijk van de situatie waarin partijen verkeren.

Als er geen kinderen aanwezig zijn of partijen zien af van alimentatie tegenover elkaar, dan is het niet nodig een ouderschapsplan of alimentatieberekening op te stellen. De rechtbank beoordeelt het verzoek tot echtscheiding op een wettelijke grondslag. Deze grondslag is de duurzame ontwijking van het huwelijk. Deze grondslag wordt in principe in alle gevallen aangenomen door de rechter, met uitzonderingen daargelaten. In het verzoek tot echtscheiding kunnen ook voorlopige en nevenvoorzieningen worden gevorderd door partijen. Aan het einde van de procedure kunnen partijen de akte van berusting tekenen om aan te geven dat beide partijen zullen berusten in de uitspraak van de rechter en niet in hoger beroep zullen gaan. Vervolgens wordt de echtscheidingsbeschikking afgegeven door de rechtbank. De echtscheiding wordt definitief wanneer de echtscheidingsbeschikking wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand waar het huwelijk voltrokken is. Ongehuwde samenwoners die geen samenlevingscontract hebben afgesloten bij de notaris hebben geen rechten en plichten tegenover elkaar. Zij kunnen niets van elkaar vorderen als de samenleving wordt verbroken. Indien minderjarige kinderen zijn geboren tijdens de

samenleving hebben deze kinderen de moeder als juridisch ouder. De partner van de moeder zal de kinderen eerst moeten erkennen alvorens er een familierechtelijke betrekking ontstaat. De wettelijke procedure tot echtscheiding wordt altijd begeleidt door een advocaat en/of mediator. Het proces wordt bewaakt en alle documenten worden door een professional opgesteld en beoordeeld. Tijdens het proces hebben partijen contact momenten en kunnen zij overleggen met elkaar. Dit proces is zorgvuldig omdat er te allen tijde een begeleider is die het proces overziet en kan ingrijpen indien dit nodig is.

De conclusie die voortvloeit uit hoofdstuk drie is dat online op redelijk eenvoudige wijze kan worden gescheiden. De aanvraag voor de online scheiding is namelijk eenvoudig via een website in te dienen. Vervolgens is de keuze aan de cliënt voor welk pakket wordt gekozen. Kiest de cliënt voor pakket één dan dient de cliënt zelf al het werk te verrichten en vindt er geen inhoudelijke controle plaats. Kiest de cliënt voor pakket twee vindt er wel een inhoudelijke controle plaats maar dient cliënt zelf aanpassingen te verwerken. Kiest de cliënt voor pakket drie dan is er een uitgebreide controle met eventueel een gesprek met een mediator. Het online scheiden proces kan voor partijen slagen als zij goed met elkaar over weg kunnen en met elkaar praten.

Cliënten moeten namelijk zelf de stukken invullen en dus is het van belang dat zij samen keuzes maken. De online scheiden manier is ook sneller dan de wettelijke echtscheidingsprocedure. Er komen ingeval van pakket één en twee namelijk geen gesprekken aan te pas. Als partijen in aanmerking komen voor subsidie van de RvR, dan zijn zij alleen een eigen bijdrage verschuldigd voor het proces. Er kan dus gezegd worden dat voor een bepaalde groep mensen een online scheiding goedkoop is. De personen die niet in aanmerking komen voor subsidie zullen de pakketprijs moeten betalen. Ook dit is voor een online scheiding geen hoog bedrag. Tot slot kan worden geconcludeerd dat de mensen die het online scheidingsproces hebben doorlopen tevreden zijn met de gang van zaken. Dit blijkt uit een enquête die onderzoekster heeft gehouden onder een aantal personen die het online scheiden proces hebben afgerond.

De conclusie die kan worden getrokken uit hoofdstuk vier is dat er een aantal verschillen en overeenkomsten bestaan tussen het online proces tot scheiden en de wettelijke scheidingsprocedure. De verschillen van de online procedure liggen voornamelijk in het feit dat cliënt zelf stukken moet opstellen en zelf verantwoordelijk is voor de inhoud van deze stukken. Daarnaast worden er - tenzij pakket drie is gekozen – geen gesprekken gevoerd met een mediator. Tevens zijn de prijs en de duur van het online proces verschillend ten opzichte van de wettelijke procedure. De online scheiding heeft namelijk een vaste prijs en een kortere duur dan de wettelijke variant. De overeenkomsten die uit de vergelijking voortvloeien zijn het doel dat partijen hebben, de stukken die worden opgesteld, het feit dat een advocaat altijd de stukken moet indienen bij de rechtbank en dat een beschikking wordt afgegeven door de rechter. Tot slot kan worden geconcludeerd dat het digitale tijdsperk volop in ontwikkeling is en dit ook bevestigd wordt door de overheid. Om er voor te zorgen dat waarden en normen worden gewaarborgd dient de overheid samen te werken met bedrijven en dienstverleners. Deze samenwerking moet er toe leiden dat de veiligheid in het digitale tijdsperk wordt geborgd en dat de digitalisering wordt bewaakt.

Hoofdstuk vijf geeft de risico's van de online scheiding jegens cliënten aan. Uit dit hoofdstuk vloeit de conclusie voort dat er verschillende risico's bestaan voor de cliënt indien er wordt gekozen voor een online scheiding. De risico's die voor de cliënt ontstaan zijn emotioneel onvoldoende ondersteuning, te snel beslissingen maken, onvoldoende duidelijkheid, zaken terug willen draaien, juridisch niet correcte zaken opnemen en extra kosten maken. Deze risico's loopt een cliënt omdat tijdens het online proces –afhankelijk van het gekozen pakket – geen gesprekken plaatsvinden. Het online proces moet door de cliënt worden doorlopen en cliënt is zelf verantwoordelijk voor een juiste invulling van dit proces. Dit betekent dat de cliënt naar eigen inzicht de stukken moet invullen en zelf beslissingen moet maken. Omdat

de online scheiding snel en betaalbaar is wil de cliënt zo snel mogelijk klaar zijn met de scheiding. Omdat er veel emotionele aspecten bij een scheiding komen kijken kan het voor de cliënt achteraf gezien zo zijn dat beslissingen te snel gemaakt zijn. Ook kan het voorkomen dat een cliënt achteraf liever zaken anders had geregeld. Om deze reden gaven advocaten in interviews aan dat het van belang is altijd persoonlijk contact te hebben met een cliënt tijdens het scheidingsproces en te snel willen handelen tot problemen kan leiden.

Hoofdstuk zes beschrijft de risico's die ontstaan voor het bedrijf wanneer een online scheiding wordt doorlopen. Als een cliënt vindt dat hij onjuist is behandeld tijdens de zaak of het niet eens is met de wijze waarop de zaak verlopen is, dan kan de cliënt een klacht indienen tegen de scheidingsspecialist/mediator die de zaak behandeld heeft. De cliënt dient deze klacht voor te leggen bij het MfN. Een klachtbehandelaar bekijkt vervolgens of de klacht gegrond is en of er een oplossing kan worden bewerkstelligt tussen partijen. Is dit niet het geval dan kan de cliënt naar het SKM toestappen om daar de klacht neer te leggen. Als hier uiteindelijk ook geen resultaat uitkomt waarmee de cliënt tevreden is kan de cliënt als laatste stap nog naar de tuchtcommissie toegaan waar de klacht zal worden behandeld. De cliënt heeft dus voldoende mogelijkheden om een procedure te starten indien hij vindt dat de mediator verkeerd gehandeld heeft.

De Scheidingsadviseur Nederland B.V. sluit met de cliënt een overeenkomst af waarin wordt bepaald dat de cliënt zelf verantwoordelijk is voor het proces alsmede de inhoud van de stukken die worden opgemaakt. In de algemene voorwaarden is bepaald dat de cliënt zelf zorg draagt voor de opmaak alsmede de inhoud van de stukken. Het bedrijf sluit hiermee aansprakelijkheid jegens onjuistheden uit. Het bedrijf/online platform dat de online scheiding aanbiedt heeft tevens een aansprakelijkheid - en beroepsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten om er voor te zorgen dat wanneer schade wordt geleden door een cliënt, deze schade gedekt is.

Omdat de advocaat degene is die de stukken bij de rechtbank indient neemt de advocaat bij dit stukje van het proces de aansprakelijkheid over van het online platform. De advocaat heeft namelijk een zorgplicht bij de uitoefening van zijn bedrijf. In deze zorgplicht ligt verankerd dat de advocaat zich er van moet vergewissen dat de cliënt voldoende is geïnformeerd en op basis van juiste informatie een weloverwogen beslissing moet kunnen maken. Vanaf het moment dat de Scheidingsadviseur Nederland B.V. de zaak overdraagt aan een advocaat valt de verantwoordelijkheid op de schouders van de betreffende advocaat. Daarnaast is een kritisch punt dat voortvloeit uit de online scheiding de voorlichting via de website die wordt aangeboden. Uit de enquête alsmede emailwisseling met cliënten blijkt dat vaak niet duidelijk is hoelang de scheiding precies zal duren en wat er van de cliënt verwacht wordt.

Het is van belang dat het bedrijf er voor zorgt dat op de website voldoende duidelijk staat aangegeven wat de lengte van de scheiding gemiddeld is. Daarnaast dient de cliënt voldoende informatie te krijgen wat betreft het invullen en opmaken van stukken. Tot slot komt naar voren dat de akte van berusting ook een kritisch punt met zich meebrengt. De akte van berusting wordt door cliënten getekend om aan te geven dat geen hoger beroep zal worden ingesteld en dat cliënten berusten in de uitspraak. De advocaat die werkzaam is in de zaak moet zich er van kunnen vergewissen dat de cliënt met volle overtuiging de akte tekent. Is dit niet het geval dan dient de advocaat dit ook te weten. Omdat via het online proces geen persoonlijk contact bestaat wordt de akte van berusting niet in het bijzijn van de advocaat getekend. Wellicht zijn er mogelijkheden om via Skype de akten te laten tekenen zodat men er zeker van kan zijn dat er geen sprake is van dwang of andere foutieve redenen om te tekenen.

Paragraaf 7.2 - aanbevelingen

In deze paragraaf worden een aantal aanbevelingen uiteengezet die er toe kunnen leiden dat de dienstverlening op peil gehouden wordt alsmede de dienstverlening kunnen verbeteren.

Aanbeveling 1

Om er voor te zorgen dat de documenten die cliënten moeten invullen op juiste wijze worden ingevuld en alle juiste gegevens worden gebruikt, is het een mogelijkheid om een systeem aan te schaffen dat hier zorg voor draagt. Het systeem kan online worden opgezet om er voor te zorgen dat cliënten dit ook kunnen raadplegen. Het systeem kan vervolgens door middel van een persoonlijke code worden geopend. In het systeem kunnen documenten worden geüpload en worden gegevens via de Belastingdienst opgevraagd. Dit zorgt er voor dat altijd de juiste financiële gegevens voorhanden zijn en eenvoudig een vermogensopstelling of alimentatieberekening kan worden gemaakt. De privacy van de cliënten blijft gewaarborgd door een persoonlijke code te gebruiken. Cliënten kunnen via dit systeem online kiezen welke situatie voor hen van toepassing is. Bijvoorbeeld: is er sprake van gemeenschap van goederen of huwelijkse voorwaarden? Zijn er minderjarige kinderen? Is er sprake van een koopwoning of wellicht een eigen bedrijf? Cliënten kunnen al deze keuzes maken en deze keuzes worden vervolgens automatisch in het systeem meegenomen. Dit zorgt er voor dat een convenant of ouderschapsplan direct de juiste gegevens bevat. Dit geldt ook voor het financiële gedeelte dat bij de Belastingdienst al is opgevraagd. Dit systeem zorgt er voor dat cliënten eenvoudig hun zaak en stukken kunnen raadplegen. Tot slot worden documenten eenvoudiger gegenereerd en ingevoerd. Dit alles zorgt voor een tijdsbesparing en voorkomt fouten.

Aanbeveling 2

De akte van berusting moet worden opgesteld met de wetenschap dat cliënten dit ook zo gewild hebben. Om deze reden is het van belang dat de advocaat aanwezig is bij het tekenen van de akte van berusting of wellicht via een Skype gesprek mee kan kijken bij het tekenen van de akte. Tevens bestaat de mogelijkheid om via een persoonlijke code de cliënt toegang te verschaffen tot alle stukken. Deze code kan gezien worden als een DigiD. Alleen de cliënt heeft toegang tot deze code en kan via een inlog-systeem op deze manier de akte van berusting digitaal ondertekenen. Dit kan wellicht ook worden geïntegreerd in het digitale systeem dat in aanbeveling één is genoemd.

Aanbeveling 3

Om er voor te zorgen dat cliënten voldoende duidelijkheid krijgen inzake de duur van de procedure alsmede de kosten van de procedure is het aan te raden om de website aan te passen. Op de website kan overzichtelijk gemaakt worden hoelang de procedure tot scheiden gemiddeld duurt. Vervolgens kan inzichtelijk gemaakt worden hoelang het duurt vanaf het moment dat de advocaat de zaak bij de rechtbank indient tot het moment dat de beschikking wordt afgegeven. De cliënt kan op deze manier inschatten hoeveel tijd er in ieder geval gemoeid is met het proces van indiening tot en met de beschikking. Daarnaast is het van belang om duidelijk aan te geven wat er precies van de cliënt verwacht wordt. Dit kan wellicht op de website duidelijker worden aangegeven alsmede via de e-mail die cliënt ontvangt na de aanvraag. Dit voorkomt onduidelijkheid en geeft cliënt inzicht in wat moet worden gedaan om de scheiding op juiste wijze te doorlopen en af te handelen.

Aanbeveling 4

Cliënten e-mailen of bellen regelmatig naar de scheidingsspecialist met de vraag wanneer de scheiding op de rol van de rechtbank staat. De advocaat die de zaak heeft ingediend heeft beschikking over deze agenda en kan bekijken wanneer de zaak behandeld gaat worden. Inmiddels is door het KEI programma de mogelijkheid gecreëerd voor burgers om hun zaak in te zien en te bekijken hoever de zaak is gevorderd. Het programma KEI maakt deze digitale vorm van de "rol" mogelijk en geeft cliënten een eenvoudige manier om stukken te

raadplegen. Het is aan te bevelen deze informatie aan cliënten door te geven zodat zij zich bewust zijn van deze mogelijkheid. Op deze manier hoeven cliënten niet langer via het bedrijf alle informatie en gegevens op te vragen. Cliënten kunnen in de toekomst zelf inloggen via het digitale systeem van de rechtspraak.

Aanbeveling 5

Om er voor te zorgen dat in complexe zaken alle feiten worden besproken en er voor de cliënt voldoende duidelijkheid is, is het een optie om in deze zaken altijd een gesprek in te plannen. Een zaak kan als complex worden aangemerkt wanneer er een koopwoning is die verdeeld moet worden, wanneer er kinderen zijn, wanneer er een vermogen en boedel is die verdeeld moet worden en wanneer er een alimentatieberekening moet worden gemaakt. Deze aspecten maken een zaak complex omdat er allerlei fiscale berekeningen moeten worden gemaakt en omdat het van belang is voldoende zorg en aandacht aan het ouderschapsplan te besteden dat moet worden opgemaakt. Als een gesprek met de cliënten wordt ingepland, dan kunnen cliënten rustig aangeven waar zij tegenaan lopen en kunnen inhoudelijke vragen ook worden besproken. Dit geeft de cliënt een stuk zekerheid en geeft de scheidingsspecialist de mogelijkheid om mogelijke onduidelijkheden of fouten in het beginstadium te voorkomen/verhelpen. Als er sprake is van een eenvoudige zaak waarbij er geen verdelingen gemaakt hoeven worden en er geen sprake is van een koopwoning en/of kinderen, dan is een gesprek wellicht van minder groot belang. Immers, er hoeft weinig tot niets te worden verdeeld. Uiteraard kan een gesprek wel goed zijn voor de cliënt. Als er emotionele belangen zijn kunnen deze namelijk worden besproken tussen partijen. Persoonlijk contact kan veel problemen verhelpen en belangen verduidelijken. Om deze reden beveelt onderzoekster aan om bij ieder gekozen pakket een gesprek in te plannen.

Aanbeveling 6

Nadat een zaak is afgerond is het aan te bevelen om als scheidingsspecialist een kort tevredenheidsonderzoek te verzenden naar de cliënt. De cliënt kan hierin aangeven of alles naar wens is verlopen en of er wellicht nog op of aanmerkingen zijn die kunnen worden meegenomen. Dit verbetert de kwaliteit van de dienstverlening en geeft ruimte voor mogelijke verbeterpunten.

Het antwoord dat kan worden gegeven op de centrale vraag luidt als volgt: er vloeien verschillende risico's voort uit de online scheiding, zowel voor de cliënt als voor het bedrijf. Deze risico's bestaan voor de cliënt voornamelijk uit onvoldoende (emotionele) ondersteuning en te snel beslissingen nemen die achteraf moeten worden terug gedraaid. Vervolgens bestaat het risico dat mensen om deze reden opnieuw een proces moeten/willen aanspannen en hier alsnog veel geld en tijd mee kwijt zijn. Wanneer zaken moeten worden teruggedraaid zal een advocaat een verzoekschrift moeten opstellen en dit vervolgens indienen bij de rechtbank. De vraag is per zaak of het inderdaad mogelijk is zaken terug te draaien en of dit door de rechter wordt gehonoreerd. De behandelaar van de zaak, de scheidingsspecialist/mediator, kan door de cliënt via een klachtenprocedure worden aangesproken op gedrag dat niet juist is. Het bedrijf sluit aansprakelijkheid uit door dit in de algemene voorwaarden op te nemen en hierin aan te geven dat de inhoud van de gemaakte afspraken en stukken volledig bij de cliënt ligt. Daarnaast is er een aansprakelijkheidsverzekering die het bedrijf indekt voor mogelijke schade die voortvloeit uit de werkzaamheden. Het is aan te raden voor het bedrijf om naar de aanbevelingen te kijken die zijn gedaan en deze door te laten werken in de werkprocessen en advisering jegens cliënten.

Mening onderzoekster

Onderzoekster is van mening dat de online scheiding goed kan verlopen indien partijen het met elkaar eens zijn en weten wat zij over en weer van elkaar verwachten. Een online scheiding kan alleen juist verlopen als partijen geen emotionele spanningen hebben tegenover elkaar. Omdat tijdens het online proces er in de meeste gevallen geen gesprekken

plaatsvinden is het des te belangrijker dat partijen zelf duidelijkheid hebben en jegens elkaar geen onverwerkte emoties hebben. Als het gaat om een eenvoudige online scheiding is de online scheidingsmethode een prima manier om uit elkaar te gaan. Partijen hebben in een eenvoudige zaak geen kinderen, geen koopwoning en geen activa die moet worden verdeeld. Deze zaken zijn vrij eenvoudig af te wikkelen en bevatten geen ingewikkelde berekeningen en/of verdeling van zaken.

Als het om een complexere scheiding gaat kan de online methode ook werken. Maar onderzoekster heeft hier wel een kanttekening bij. Bij een complexere zaak is het van groot belang om in ieder geval één keer om de tafel te gaan zitten met partijen. In deze zaken moeten partijen goed worden voorgelicht en is het van belang om een pakket te kiezen dat voldoende inhoudelijke controle bevat. Op deze manier zullen de gemaakte afspraken fiscaal en juridisch in ieder geval juist zijn. Daarnaast is het van belang dat voldoende aandacht wordt besteed aan het ouderschapsplan. Partijen moeten begrijpen dat wanneer er kinderen in het spel zijn, zij dit goed moeten regelen en zij de komende jaren met elkaar moeten blijven overleggen. Onderzoekster is daarom van mening dat voor de complexere zaken altijd pakket drie moet worden gekozen. Dit verkleint de risico's op onjuiste inhoud en geeft partijen de mogelijkheid aan tafel met elkaar de zaken te bespreken.

Literatuurlijst

Boeken:

- **Van Schaaijk 2011**
G.A.F.M. van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011.
- **Bijlvoet & Kavelaars-Niekoop 2009**
M.A. Bijlvoet & R.M. Kavelaars-Niekoop, *Echtscheiden, waar krijg je mee te maken?* Deventer: Karakter uitgevers 2009.
- **Schutte & Spierdijk**
E. Schutte & J. Spierdijk, *Juridische aspecten van mediation*, Den Haag: Sdu uitgevers 2011.
- **Vonk & Zwanenburg 2009**
M. Vonk & L. Zwanenburg, *Echt scheiden*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2009.
- **Santing-Wubs 2012**
A.H. Santing-Wubs, *Mediation in juridisch perspectief*, Deventer: Wolters Kluwer 2012.

Elektronische bronnen:

www.advocatenblad.nl
www.advocatenorde.nl
www.advocatenwet.nl
www.eerstekamer.nl
www.gl-advocaten.nl
www.indeed.nl
www.jure.nl
www.judex.nl
<http://kassa.vara.nl>
www.mediation.nl
www.mediationtuchrecht.nl
www.mvdpadvocaten.nl
www.mfn.nl
www.netjescheiden.nl
www.njb.nl
www.overheid.nl
www.rechtsbijstand.nl
www.rechtspraak.nl
www.rechtsinfo.nl
www.scheidingsprofs.nl
www.scheidingsadviseur.nl
www.stichtingoprechtscheiden.nl
www.stm.nl
www.settlement.nl
www.uwwet.nl
www.volkskrant.nl
www.wetten.nl

Documenten:

- Workflow Settlement backoffice
- Workflow werkproces binnen Settlement

Krantenartikelen:

- **Salm, *Volkskrant*, 2009.**
H. Salm, 'Advocaten raden internetscheiding af', *Volkskrant*, 2009.
- **Du Roy, *Volkskrant*, 2016.**
D. Du Roy, 'Al chattend uit elkaar, online scheiden is snel en goedkoop', *Volkskrant*, 2016.

Jurisprudentie:

- HR 9 november 1990, NJ 1991/26.
- HR 2 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ4564.
- HR 13 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009.
- Rb. Almelo 10 augustus 2012, ECLI:NL:RBALM:2012:BX4578.
- Hof den Bosch 1 mei 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1239.
- Hof Den Haag 10 december 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:4304

Kamerstukken:

Kamerstukken, TK 2014/15, 34 118, nr. 1

Rapport:

Kool, Timmer, Royakkers & Van Est 2017

Kool, L., J. Timmer, L. Royakkers & R. van Est, *Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving*, Den Haag: Rathenau Instituut 2017.

Personen:

Mevrouw van Aarle
Mevrouw Van den Berg
De heer Ray
De heer Jansen
De heer Van Drenth